

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

Архітектурний факультет
Образотворчого мистецтва і архітектурної графіки
(назва випускової кафедри)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗДОБУВАЧА СТУПЕНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ МАГІСТР

на тему:

«Принципи художньо-декоративного оздоблення інклюзивного житла для маломобільних груп населення»

Хміль Яна Михайлівна

(прізвище, ім'я та по батькові здобувача повністю)

Київ 2024 р.

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

Архітектурний факультет
Образотворчого мистецтва і архітектурної графіки
(назва кафедри)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувачка кафедри
Олена САФРОНОВА
„_____” _____ 2024 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗДОБУВАЧА СТУПЕНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ МАГІСТР

«Принципи художньо-декоративного оздоблення інклюзивного житла для маломобільних груп населення»

(назва)

Я як здобувач вищої освіти КНУБА розумію і підтримую політику закладу з академічної доброчесності. Я не надавав(-ла) і не одержував(-ла) недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Здобувач: Хміль Яна Михайлівна
(прізвище, ім'я та по батькові повністю)

023 – Образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво, реставрація
(спеціальність)

Художньо-декоративне оздоблення
інтер'єру
(освітня програма)

Група: ОМм-23
Керівник: Сьомка С.В.
(прізвище та ініціали)

доц.к. арх
(науковий ступінь, вчене звання)

Керівник: Цибочкіна В.А.
(прізвище та ініціали)

асистентка
(науковий ступінь, вчене звання)

Рецензент: _____
(прізвище та ініціали)

Ідентичність підтверджую

Київ 2024 р.

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ**

Факультет: архітектурний

Кафедра: образотворчого мистецтва і архітектурної графіки

Ступінь вищої освіти: другий (магістерський) рівень

Спеціальність: 023 – Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

Освітня програма: Художньо-декоративне оздоблення інтер'єру

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувачка кафедри

Олена САФРОНОВА

„_____” _____ 2024 року

**З А В Д А Н Н Я
ДО ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
ЗДОБУВАЧА СТУПЕНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ МАГІСТР**

Хміль Яна Михайлівна

(прізвище, ім'я та по батькові здобувача)

1. Тема роботи

«Принципи художньо-декоративного оздоблення інклюзивного житла для маломобільних груп населення»

затверджена наказом ректора КНУБА № 2404/2 від 06.11.2024 року

2. Керівник роботи

Сьомка С.В. доц., к. арх., Цибочкіна В.А. ас.

(прізвище, ім'я та по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

3. Строк подання здобувачем роботи до захисту 05.12.2024 р.

4. Зміст пояснювальної записки за розділами:

Р. 1. Аналіз теоретичних досліджень та практики оздоблення інтер'єрів інклюзивного житла для маломобільних груп населення

Р. 2. Вимоги та основні принципи організації житлового простору для маломобільних громадян

Р. 3. Засоби і прийоми формування інтер'єру

Р. 4. Художньо-декоративний елемент. Картина (олійний пейзаж)

Закінчення дод.1

5. Графічний матеріал за розділами

Р. 1. Схема: Наукові дослідження та літературні джерела особливостей інклюзивного інтер'єру . Таблиця: Аналіз досвіду закордонної та вітчизняної практики оздоблення інтер'єрів житла для маломобільних груп населення

Р. 2.Схема: Стандарти та законодавчо закріплені норми організації побутового простору дляМГН

Консультанти розділів кваліфікаційної випускної роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Перевірів	
		дата	підпис
Розділ 1.	Сьомка С.В. доц., к. арх.		
Розділ 2.	Сьомка С.В. доц., к. арх.		
Розділ 3.	Сьомка С.В. доц., к. арх.		
Розділ 4.	Цибочкіна В.А.,ас.		

5. Календарний план виконання роботи:

Види робіт та їх зміст	Дата виконання
Розділ 1.	04.10.2023
Розділ 2.	22.10.2023
Розділ 3.	08.11.2023
Розділ 4.	22.11.2024
Остаточне оформлення роботи	02.12.2024
Перевірка роботи на плагіат	02.12.2024
Попередній захист роботи на випусковій кафедрі	02.12.2024
Направлення роботи на рецензування	02.12.2024

8. Дата видачі завдання 05.08.2024 року

Зав. кафедри	_____	<u>Сафронова О.О.</u>
	(підпис)	(ім'я та прізвище)
Керівник	_____	<u>Сьомка С.В.</u>
	(підпис)	(ім'я та прізвище)
Керівник	_____	<u>Цибочкіна В.А.</u>
	(підпис)	(ім'я та прізвище)
Керівник	_____	_____
	(підпис)	(ім'я та прізвище)
Здобувач	_____	<u>Хміль Я.М.</u>
	(підпис)	(ім'я та прізвище)

РЕЗЮМЕ (SUMMARY) до кваліфікаційної випускної роботи здобувача:		Хміль Яна Михайлівна Khmil Yana (ПІБ здобувача українською та англійською)	
<i>ЗВО</i>	Київський національний університет будівництва і архітектури		
<i>Тема</i> (українською та англійською)	«Принципи художньо-декоративного оздоблення інклюзивного житла для маломобільних груп населення» «Principles of Artistic and Decorative Design for Inclusive Housing Adapted to the Needs of People with Limited Mobility»		
<i>Освітній ступінь</i>	Магістр		
<i>Факультет</i>	Архітектурний		
<i>Випускова кафедра</i>	Образотворчого мистецтва та архітектурної графіки		
<i>Спеціальність</i>	«023» Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація		
<i>Освітня програма</i>	Художньо-декоративне оздоблення інтер'єру		
<i>Керівник</i>	Сьомка С.В. доц., к. арх., Цибочкіна В.А. асистентка		
<i>Обсяг роботи:</i>	<i>пояснювальна записка, стор.</i>	<i>розділів</i>	<i>креслень формату А3</i>
	74	4	5
<i>Розділ 1</i>	Аналіз теоретичних досліджень та практики оздоблення інтер'єрів інклюзивного житла для маломобільних груп населення		
<i>Розділ 2</i>	Вимоги та основні принципи організації житлового простору для маломобільних громадян		
<i>Розділ 3</i>	Засоби і прийоми формування інтер'єру		
<i>Розділ 4</i>	Художньо-декоративний елемент. Картина		
<i>Розділ 5.</i>	-		
<i>Висновки по роботі:</i>	Проектування сучасного житлового інтер'єру для людей з особливими потребами - це складний і багатогранний процес, який вимагає врахування багатьох важливих факторів, що впливають на комфорт використання, і передбачає індивідуальні рішення.		
<i>Ключові слова:</i> <i>Keywords:</i>	Інклюзія, універсальний дизайн, маломобільна група населення, оздоблення, художньо-декоративний елемент. Inclusion, universal design, low-mobility population group, decoration, artistic and decorative element.		

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ I. АНАЛІЗ ТЕОРЕТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПРАКТИКИ
ОЗДОБЛЕННЯ ІНТЕР'ЄРІВ ІНКЛЮЗИВНОГО ЖИТЛА ДЛЯ
МАЛОМОБІЛЬНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ

1.1 Наукові дослідження та літературні джерела особливостей інклюзивного інтер'єру

1.2. Аналіз досвіду закордонної та вітчизняної практики оздоблення інтер'єрів житла для маломобільних груп населення

Висновки до I розділу

РОЗДІЛ II ВИМОГИ ТА ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЖИТЛОВОГО
ПРОСТОРУ ДЛЯ МАЛОМОБІЛЬНИХ ГРОМАДЯН

2.1 Стандарти та законодавчо закріплені норми організації побутового простору для МГН

2.2 Ергономічні та художні засади декорування та дизайну житла для МГН

Висновки до II розділу

РОЗДІЛ III ЗАСОБИ І ПРИЙОМИ ФОРМУВАННЯ ІНТЕР'ЄРУ

3.1 Вихідні дані (місцезнаходження і генплан)

3.2 Концепція інтер'єру

3.3 Функціонально-технологічне і об'ємно-просторове рішення інтер'єру приміщень

3.4 Меблі і обладнання

Висновки до III розділу

РОЗДІЛ IV ХУДОЖНЬО-ДЕКОРАТИВНИЙ ЕЛЕМЕНТ. КАРТИНА

4.1 Художньо-декоративний елемент в інтер'єрі. Картина.

4.2 Роль та аналоги картини в інтер'єрі

4.3 Картина в створеному інтер'єрі житла для маломобільних груп населення

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

ВСТУП

Відповідно до Загальної декларації прав людини та Конституції України забезпечення житлом є одним із основних прав людини. Забезпечення комфортної мобільності, легкого доступу до житлової площі, поліпшення житлових умов потрібні багатьом українцям. Хоча Конвенцію ООН про права людей з інвалідністю, Україною ратифіковано ще у 2009 р., про доступність архітектури і міського середовища у нашій країні згадують епізодично. Як приклад, доручення спікера парламенту Дмитра Разумкова у вересні 2019 р. обладнати приміщення ВР для людей з інвалідністю. Це було зроблено після того, як з'ясувалося, що депутатка Яна Зінкевич не має змоги самостійно пересуватися між поверхами будівлі на інвалідному візку.[1] Не можливо обійти стороною той факт, що в нашій країні зростає кількість осіб з військовим досвідом, включаючи травматичний, а також цивільних, які різною мірою постраждали від військової агресії росії. На жаль, з плином часу частка маломобільних груп населення буде збільшуватися. Тому наразі є важливим, більше ніж будь-коли, враховувати вимоги і потреби цієї великої групи українців і забезпечити комфортабельність і зручність житлового простору при відновленні пошкоджених будинків, будівництві нових та адаптації вже існуючого житла.

Розкриваються й нові психологічні грані проблеми, які мають суттєвий вплив на підходи до створення житла, зокрема, акцентується необхідність враховувати бажання даних осіб самоти і незалежності, що розуміється як право самостійно визначати свій життєвий шлях. Системність проблеми, формує участь у її вирішенні фахівців різних професій: архітекторів, психологів, лікарів соціологів та ін.

«Ще довоєнні проекти із безбар'єрності набули болючої актуальності. Думаю, всі ми відчули це на собі. Найперше ми відчули фізичні бар'єри війни. Безбар'єрність стане наскрізним принципом державної політики. Її включають до всіх довгострокових рішень і програм на національному та місцевому рівнях», – зазначив Прем'єр-міністр України Денис Шмигаль у промові.

Підсумками засідання Ради безбар'єрності, стало затвердження проекту Плану заходів на 2023–2024 роки з реалізації Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, розробленої за ініціативою першої леді Олени Зеленської.[2]

Облаштування житла для людини з інвалідністю рідко висвітлюється у контексті дизайну інтер'єру, але це проблема, яка в нашій країні стала, на жаль, дуже актуальною. Як з'ясувалося, в нашій країні люди з інвалідністю не захищені і не забезпечуються безкоштовними меблями, як наприклад у Швеції і, чого вже там казати, не скрізь пристосовані пандуси.

Будь-яке обговорення прав людей з інвалідністю обов'язково торкається проблем «доступності». Але насправді ця проблема стосується набагато більшого прошарку населення: літніх людей, людей з тимчасовими порушеннями здоров'я, вагітних жінок та інших. «Маломобільні групи населення (МГН) - це люди, що мають складнощі при самостійному пересуванні, при отриманні послуг, необхідної інформації або при орієнтуванні в просторі». До маломобільних груп належать особи з інвалідністю, з тимчасовими порушеннями здоров'я, вагітні, батьки з дитячими колясками, люди старшого (похилого віку) тощо.[3]

Ніхто не зможе скористатися своїми правами, задекларованими державою, якщо до них немає «доступу». Гарантія «доступності» має вирішальне значення, адже це має безпосередній вплив на користування особами з інвалідністю та іншими маломобільними групами населення всім спектром прав людини; відіграє ключову роль у створенні інклюзивного суспільства, в якому люди з інвалідністю матимуть можливість брати участь у повсякденному житті. Формування інклюзивного суспільства можна розглядати одночасно як мету і як процес, який означає повагу до властивої людині гідності, свободу робити власний вибір, недискримінацію, рівність можливостей, підвищення індивідуального і сімейного добробуту на основі реалізації прав людини, створення економічних можливостей, скорочення масштабів бідності, надання доступу до соціального захисту та соціальних

послуг. Воно вимагає також утворення відповідних структур та інституцій, завдяки яким окремі люди і групи осіб формують життєздатне суспільство. Формування інклюзивного суспільства вимагає комплексного, системно-нормативного стратегічного підходу, який ставитиме людину в центр розвитку суспільства. Зокрема, в політичному плані він має забезпечувати зміцнення демократії, транспарентності, гарантуючи всім групам населення доступ до процесу прийняття рішень, які їх стосуються, а в соціальному плані - має забезпечувати скорочення бідності, нерівності, заохочення соціальної справедливості.

Актуальність теми дослідження (проблемне поле): Актуальність дослідження підтверджується поточною демографічною ситуацією: збільшенням числа людей з обмеженими можливостями; тенденцією до старіння і необхідністю враховувати ситуацію, що склалася. Потреби літніх людей (22% населення України); збільшення кількості батьків з дітьми в колясках, вагітні жінки. Через військові дії в нашій країні щодня збільшується кількість громадян з обмеженими можливостями, у зв'язку з чим інклюзивне житло є актуальною темою. Важливим фактором також є визнання суспільством важливості доступного середовища, відповідність потребам громадян.

Мета дослідження: Визначення особливостей художньо-декоративного оздоблення комфортного житлового середовища для маломобільних верств населення з порушеннями опорно-рухового апарату.

Об'єкт дослідження: Житлове середовище для комфортного проживання маломобільних мешканців, що забезпечує мінімальні витрати часу і зусиль на задоволення потреб .

Предмет дослідження: Умови для комфортного проживання маломобільних мешканців житлових будинків, для мінімальних витрат часу і зусиль на задоволення своїх потреб, засоби художньо-декоративного оздоблення.

Методи дослідження: Системний аналіз законодавства та державних будівельних норм, що відповідають за облаштування просторів для

маломобільних верств населення, вивчення нормативних та технічних вимог для обладнання допоміжних засобів; аналіз і узагальнення досвіду проектування, системний аналіз наукових джерел за темою, соціологічні дослідження щодо умов психологічного комфорту.

Завдання дослідження:

1. Вивчити нормативні та діючі засоби для забезпечення доступності просторів для маломобільних груп населення
2. Оцінити реально діючі інклюзивні приладдя та інструменти
3. Виявити всі вимоги до об'єкту використання
4. Визначити характерні для ситуації умови, яким повинен відповідати об'єкт дослідження
5. Зробити аналіз, висновки та пропозиції до вирішення наявних проблем в даній сфері

РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ ТЕОРЕТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПРАКТИКИ ОЗДОБЛЕННЯ ІНТЕР'ЄРІВ ІНКЛЮЗИВНОГО ЖИТЛА ДЛЯ МАЛОМОБІЛЬНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ

1.1 Наукові дослідження та літературні джерела особливостей інклюзивного інтер'єру житла для МГН

Рівність доступу є ключовою умовою для формування інтегрованого суспільства. Концепція проектування будівель, навколишнього середовища, виробів, комунікаційних систем та електронного обладнання має важливе значення для сприяння діяльності та активній участі осіб з інвалідністю в усіх сферах життя. Американський архітектор Майкл Біднер висловив думку, що функціональні можливості кожної людини зростають у відсутності навколишніх бар'єрів, як фізичних, так і психологічних. Він запропонував нову концепцію доступності, яка повинна мати широкий спектр і бути універсальною, тобто включати більше категорій людей з різними функціональними обмеженнями та задовольняти їхні потреби. Варто розглянути такі поняття, як «інклюзивний» та «універсальний» дизайн.

Інклюзивний дизайн являє собою організований процес розробки образно-проектних рішень, які спрямовані на створення продуктів, предметно-просторового середовища або послуг, що не мають бар'єрів і забезпечують доступність для людей з обмеженими можливостями, а також для всіх інших членів суспільства, незалежно від раси, статі, віку чи здібностей.

Універсальний дизайн охоплює проектування предметів та середовища, що підходять для всіх, незалежно від вікових категорій, стану здоров'я чи соціального статусу. Його мета полягає в усуненні бар'єрів, що дозволяє кожному брати участь у повсякденному житті. Дотримання принципів універсального дизайну в фізичному середовищі забезпечує можливість людям з інвалідністю, незрячим або тим, хто користується інвалідними візками, вільно і самостійно пересуватися будівлями, використовуючи ті ж маршрути, що й інші люди без обмежень. Універсальний дизайн є надзвичайно гнучким,

оскільки не вимагає створення додаткових зручностей для окремих груп, а зосереджується на пошуку рішень, які підходять для всіх.[4] Такий підхід в проектуванні першим запропонував англійський архітектор Selwyn Goldsmith. Про принципи та методи цього підходу він написав в своїй книзі - «Проектування для інвалідів» («Designing for the Disabled»). Прибічником у вивченні цього питання став американський архітектор Ronald L. Mace, він рекомендував термін «універсальний дизайн» і розробив сім його основних принципів - «Universal design». [5]

Сім принципів універсального дизайну, сформульованих Рональдом Мейсом:

1. Справедливе використання: дизайн не ставить у невідне становище і не стигматизує якусь групу користувачів.
2. Гнучкість у використанні: дизайн урахує широкий спектр індивідуальних переваг і можливостей.
3. Просте, інтуїтивно зрозуміле використання незалежно від досвіду користувача, його знань, мовних навичок.
4. Ефективне інформування незалежно від умов довкілля чи сенсорних здібностей користувача.
5. Право на помилку: конструкція зводить до мінімуму небезпеку та несприятливі наслідки випадкових чи ненавмисних дій.
6. Застосування та використання не потребує значних фізичних зусиль.
7. Розміри та простір для доступу й використання зручні незалежно від антропометричних даних людини та її мобільності.[1](Додаток А)

Відповідно до Програми «Безбар'єрна Україна» та Плану заходів, спрямованого на створення безперешкодного середовища для осіб з обмеженими фізичними можливостями та інших маломобільних груп населення на період 2009-2015 років, передбачено забезпечення вільного доступу цих категорій населення до різноманітних об'єктів житлового та громадського призначення, таких як житлові будинки, гуртожитки, готелі, заклади відпочинку та соціального захисту, лікарні, санаторії, театри,

кінотеатри, торгові заклади, культові споруди тощо. Останніми роками в Україні розроблено ряд нормативних документів, в яких сформульовано основні вимоги до проєктування безбар'єрного середовища в будівлях і на відкритих територіях. Але все одно як і раніше, осіб з інвалідністю на вулицях, поліклініках, аптеках, магазинах у парках, школах, вузах, - практично не видно. Відповідно проблема залишається не вирішеною та не пропрацьованою з боку створення дизайну сучасних об'єктів враховуючи принципи універсального дизайну. Однак, треба зазначити, що наразі важливим кроком у розвитку інклюзивного дизайну стало прийняття нових Державних будівельних норм В.2.2-40:2018 "Інклюзивність будівель та споруд", які набули чинності 01.04.2019 року. Дані норми сприяють безперешкодному та безпечному доступу до приміщень й вільному руху у ньому. Пропозиції в області універсального (інклюзивного) дизайну необхідно втілювати, орієнтуючись на принципи універсальності. Дана методика передбачає їх комплексний аналіз, в який входять заходи щодо переосмислення як предметів та обладнання, так і об'єктів середовища.

1.2. Аналіз досвіду закордонної та вітчизняної практики оздоблення інтер'єрів житла для маломобільних груп населення

Прогрес в бік універсального дизайну розпочався в 1950-х роках із привернення уваги до дизайну для осіб з інвалідністю. У Європі, США, Японії, Канаді розпочали працювати над реалізацією «безбар'єрного дизайну» для людей з обмеженими фізичними можливостями. У 1970-х роках в Європі та США термін «універсальний дизайн» вживається все частіше. У США рух за права людей з інвалідністю, який ґрунтувався на громадянських правах людини, активізувався в середині 70 років. Це було відображено у Законі про громадянські права для расових меншин (1964 р.). Вперше дизайн було визнано як умову для забезпечення громадянських прав. Громадська активність у Сполучених Штатах Америки сприяла новому сприйняттю суспільства щодо людей з інвалідністю (Закон про інвалідів, 1990 р.), що дозволило законодавчо

закріпити додаткові вимоги до впровадження «доступного дизайну». В 1970 році архітектор Майкл Беднар вперше висунув ідею, що функціональний потенціал будь-якої людини збільшується, якщо відсутні «бар'єри». Він запропонував нову концепцію «доступності», яка має бути більш «універсальною». 1987 року групі ірландських дизайнерів вдалося добитися прийняття Резолюції на Всесвітньому конгресі дизайну про те, що дизайнери в своїй роботі повинні враховувати фактор «інвалідності». Архітектор із США, Рон Мейс, почав використовувати термін «універсальний дизайн» і показав його співвідношення з «доступним дизайном». [6]

Актуальним в вирішенні проблеми інклюзивного житла в нашій країні може бути приклад американський проєкт для військових. Проєкт «The Wounded Warrior Home Project» і «Patriot Home» - ініціатива створення житла за принципами універсального дизайну на військовій базі Форт Белвуар для ветеранів бойових дій в Іраку та Афганістані. Це стало не тільки можливістю надати пораненим солдатам та їх родинам житло, що могло б цілковито відповідати потребам кожного. Проєкт – облаштування для військовиків такого житлового простору, що крок за кроком допоміг би повернутися до звичного способу життя в мирний час. Розробником проєкту став відомий американський архітектор та дизайнер Майкл Грейвс. Важливо, що при розробці проєкту компанія тісно співпрацювала з 10-ма цивільними і 20-ма колишніми військовими із різними типами травм та їх сім'ями. Спільно із консультаціями понад 20-ти експертів із універсального дизайну та доступності таке залучення надало можливість максимально повно врахувати як фізичні, так і ментальні потреби цільової аудиторії. Перш за все, це відсутність порогів та широкий простір для пересування для усіх мешканців житла. Передня тераса має підсвітку на вимикачах світла, а також великі вікна у накритті, що максимально ефективно використовує природне освітлення. Автоматичні двері відкривають вхід у просторе фойє, що дає змогу без проблем пересуватися людям, які користуються візком. Стіни містять вбудовані ніші та місця для сидіння.

Важливо, що підлогове покриття у всьому будинку - нековзке, що полегшує пересування для його мешканців, у тому числі, на візках.

Справа від входу знаходиться спальня та ванна, щоприлаштовані для користування людей на візках. Ліжко - дещо нижче за рівнем, оточене великою кількістю вільного простору. Ванна кімната має спеціальне нековзке покриття, вмонтовані поручні та ручний душ, щодозволяє легко переміщуватися кімнатою маломобільним жителям. Окрім того, шафи та прозорі перегородки зйомні, якщо це потрібно для людей, які користуються візками. Так, користуватися такою кімнатою може вся родина військового, незалежно від стану здоров'я чи функціональних можливостей. (рис.1.1,1.2)

Рис.1.1 Спальня кімната

Рис. 1.2 Ванна кімната

Чи не найбільш технічно обладнаною кімнатою у будинку є кухня. Усі її поверхні мають механізм підйому та опускання з метою адаптації для різного зросту та комфортної висоти користування жителів будинку. Окрім того, за порадою одного із консультантів та потенційних жителів будинку, під кухонними ящиками є доступний простір. Зйомні дверки гарантують доступ до рукомильника, плити та поверхонь користувачам візків без потреби повертатися боком. Простір повністю пристосований не тільки для маломобільної особи, а і для всіх членів його родини - це і є справжній інклюзивний простір. [7]

У європейських містах активно розвивають культуру інклюзивності міського середовища та житла зокрема. Наприклад, у Роттердамі планування великих будівельних робіт відбувається лише спільно з фахівцями з доступності. Вони проводять оцінку наявного будівельного проекту і надають

рекомендації щодо його пристосування відповідно до потреб маломобільних громадян. Також самі мешканці та гості міста можуть сповістити владу про проблеми з доступом до окремих локацій і отримати відповідь та розв'язання проблеми протягом 24 годин. Наприклад, швидкий ремонт, встановлення пандуса чи зручного переходу.[8]

Доступність передбачає забезпечення жінкам і чоловікам з інвалідністю доступу нарівні з іншими до фізичного оточення, транспорту, інформації та зв'язку, інформаційно-комунікаційних технологій і систем послуг як у міській, так і в сільській місцевості. Споруди й будівлі, в яких реалізовано комплекс архітектурно-планувальних, інженерно-технічних, ергономічних, конструкційних та організаційних заходів, які відповідають нормативно-правовим вимогам щодо забезпечення доступності й безпеки маломобільних груп населення стають безбар'єрними для маломобільних груп населення.

У Берліні ще у 1992 році почали впроваджувати політику планування безбар'єрного та зручного простору. Відтоді в місті продумують найменші деталі при спорудженні чи реконструкції як громадських місць, так і житлової забудови, щоб усі маломобільні групи населення мали повноцінний доступ до всієї інфраструктури.

Велика Британія теж відома інклюзивним підходом до проєктування міста та житла своїх громадян. Так, у Лондоні строго дотримуються принципів доступності та зручності простору: тротуари та пішохідні зони не мають високих бордюрів та розширені таким чином, щоб усі мали змогу комфортно пересуватися. У країні існують також окремі будівельні проєкти, які займаються побудовою інклюзивних будинків для вразливих верств населення, дбаючи про їх комфорт, вільний доступ і легкість пересування.

У Франції в 1993 р. вивчалися додаткові витрати, які були необхідні при будівництві багатоквартирного будинку згідно з стандартами «доступності». В середньому, витрати при початковому будівництві доступного будинку складають від 0,5% до 1% від загальної вартості будівництва. Подібні розрахунки були зроблені в Швеції, і вони дали схожі результати. Майже ті

самі показники в Німеччині та Австралії. У Канаді були проведені дослідження щодо будівництва невеликого сімейного будинку. В Отаві із 54 невеликих будинків міста, збудованих за спеціальним проектом, були на 8%-10% дорожче, ніж інші будинки, при чому вартість самого проекту зростала на 0,5 %.[6] Одна з перших відомих будівель, спроектованих з урахуванням потреб людини з обмеженою мобільністю, - це Laurent House, побудований Френком Ллойдом Райтом для Кеннета Лорена, ветерана Другої світової війни, прикутого до інвалідного візка, та його дружини Філіс ще 1952 року. Це замовлення було сприйнято Райтом як виклик його таланту архітектора. На основі плаского одноповерхового юсонівського будинку він розробив проєкт житлового особняка з відкритим планом, пологими пандусами, широкими дверними прорізами, ергономічними меблями й особливою схемою їх розміщення у вітальні, щоб господар будинку завжди залишався на рівних із гостями.

Електричні розетки, дверні ручки та душ у ванній кімнаті були закріплені на такій висоті, щоб Кеннет міг самостійно користуватися ними. Сьогодні Laurent House перетворено на музей, який є реальним доказом того, що адаптивний дизайн і естетика не суперечать один одному. «Дивлячись на будинок, ви можете не здогадатися, що він призначений для когось у кріслі», - говорить Джон Гро, член ради засновників Laurent House Foundation.[1] (рис.1.3, 1.4)

Рис.1.3

Рис.1.4

Laurent House, побудований Френком Ллойдом Райтом для Кеннета Лорена, який пересувався на інвалідному візку. Фото: Nels Akerlund

Іконою та світовою моделлю доступності й універсальності вважається Ed Roberts Campus у Берклі, побудований за проектом бюро Leddy Maytum Stacy Architects (LMS Architects) і названий так на честь активіста Еда Робертса, який захищав права інвалідів. Архітектура та інтер'єри кампуса площею близько 7 тис. кв. м було спроектовано не просто з дотриманням стандартів безбар'єрності ADA, а із використанням семи принципів універсального дизайну.

Розробники використовували для будівництва та оформлення інтер'єрів натуральні матеріали, а також передбачили встановлення інноваційних фільтрів, які очищають і зволожують повітря, подбавши про комфорт людей з алергією, астмою та особливою хімічною чутливістю - синдромом MCS, який виникає як реакція на токсичні матеріали у штучному середовищі, але часто ігнорується традиційною медициною.[1] (рис. 1.5) (Додаток Б)

Рис. 1.5 Ed Roberts Campus у Берклі, побудований за проектом бюро LMS Architects. Фото: Tim Griffith

Сучасна Україна входить до країн з недостатнім практичним досвідом у реалізації безбар'єрного архітектурного середовища, хоча працювати над відповідною законодавчою та нормативною базою в цьому напрямку розпочали давно.

Закон України від 21.03.1991р. «Про основи соціальної захищеності інваліди України». Розділ V «Створення умов безперешкодного доступу інвалідів до соціальної інфраструктури»; ДБН В.2.2-17:2006. Доступність будинків і споруд для маломобільних груп населення; Указ Президента України №1228/2007 «Про додаткові невідкладні заходи щодо створення сприятливих умов для життєдіяльності осіб з обмеженими фізичними можливостями»; у 2010 році набрала чинності для України «Конвенція ООН про права людей з інвалідністю».

Сьогодні, коли чи не щодня внаслідок ворожих обстрілів страждають громади та об'єкти інфраструктури, надзвичайно важливо мати план, якими стануть міста й громади після відновлення. Як показав нещодавній моніторинг, лише 20% об'єктів інфраструктури є безбар'єрними. Міністерство розвитку громад та територій планує впровадити низку змін, щоб у майбутньому Україна була комфортною для всіх своїх громадян, незалежно від їхнього віку та стану здоров'я:

- створення дієвого механізму державного контролю та притягнення до відповідальності за порушення під час відновлення, нового будівництва, реконструкції, капітального ремонту
- моніторинг безбар'єрності об'єктів фізичного оточення, транспорту, пристосування їх для потреб маломобільних груп населення
- запровадження нових та вдосконалення чинних державних будівельних норм, стандартів у сфері безбар'єрного простору
- нові стандарти та нормативи доступності транспорту й безбар'єрності транспортної інфраструктури (дороги, зупинки, безбар'єрні маршрути).
- навчання фахівців у сфері містобудування, архітектури, транспорту сучасних підходів до створення безбар'єрного простору.

Рада з безбар'єрності затвердила проект Плану заходів на 2023-2024 роки з реалізації Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року. Відповідно до представленого на засіданні

проекту Плану заходів на 2023–2024 роки, заплановано 472 різноманітних заходи з безбар'єрності, до виконання яких залучено 20 міністерств. [2]

Висновки до I розділу

Аналіз теоретичних досліджень питання організації безбар'єрного середовища показав, що воно набагато краще вивчене за кордоном України. В нашій країні це питання довгий час піднімалося лише на законодавчому рівні, а в наукових працях почало висвітлюватися відносно недавно. Закордонні джерела визначають категорії людей, які потребують створення безбар'єрного середовища, перераховують їх вимоги. На основі цього матеріалу науковцями було запропоновано декілька основних принципів та методів вирішення цього питання, а також теоретичні моделі організації безбар'єрного середовища.

На основі аналізу вітчизняного та міжнародного досвіду створення безбар'єрного архітектурного середовища вирішуються такі основні проблеми, з якими стикаються маломобільні групи населення: для людей у візках це подолання бордюрів і перепадів висоти, занадто високе розташування об'єктів, маневрування у вузькому просторі, проїзд через дверні отвори та подолання сходів; для осіб, які користуються милицями або палицями, усувається проблема висоти, але виникає потреба швидкого маневрування на ескалаторі.

Україна, як прогресивна європейська держава, також адаптує свою міську інфраструктуру для комфорту всіх громадян, незалежно від віку, стану здоров'я чи статі. На жаль, частка маломобільних груп населення з часом зростатиме. Хоча законодавчі норми вже оновлені в бік інклюзивності, на практиці потрібно ще багато зусиль для їх реалізації та створення комфортного житлового простору для всіх громадян.

РОЗДІЛ II ВИМОГИ ТА ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЖИТЛОВОГО ПРОСТОРУ ДЛЯ МАЛОМОБІЛЬНИХ ГРОМАДЯН

2.1 Стандарти та законодавчо закріплені норми організації побутового простору для МГН

До нормативної бази, що забезпечує доступність будівель для МГН відносяться:

- Конвенція про права осіб з інвалідністю від 13 грудня 2006 року
- Закон України "Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні"
- Закон України "Про регулювання містобудівної діяльності"
- Постанова Кабінету Міністрів України від 13 квітня 2011 року № 466 "Деякі питання виконання підготовчих і будівельних робіт"
- ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд
- ДСТУ ISO 9386-1(2):2005 Приводні підймальні платформи для осіб з обмеженими фізичними можливостями

У 2018 році в Україні до Державних будівельних норм були внесені положення щодо інклюзивності будівель і споруд. Серед найбільш значущих змін - облаштування пандусів, зменшення кількості сходів, розміщення квартир для людей з інвалідністю на першому поверсі з можливістю прямого виходу назовні, збільшення житлової площі, а також адаптація дворів і громадських просторів для всіх категорій громадян. Згідно з українським законодавством, під час проектування житлових та промислових будівель, а також при переобладнанні, ремонті чи реконструкції існуючих житлових і громадських будівель, необхідно повністю дотримуватися вимог щодо безпеки, доступності та зручності їх використання. Створення доступного середовища для маломобільних груп населення, включаючи осіб з інвалідністю, є важливим соціально-економічним завданням, яке стосується прав і потреб мільйонів громадян. (Додаток В)

Відповідно до ДБН будівлі мають бути забезпечені:

- фізичною можливістю і зручністю потрапляння та пересування об'єктом, прилеглою територією, отриманням послуг;
- фізичною безпекою при потраплянні на об'єкт та пересуванні по ньому, прилеглою територією, при отриманні послуг;
- можливістю вільного отримання інформації про об'єкт та послуги, що надаються;
- вільною навігацією (орієнтування) по об'єкту та прилеглою територією. [9]

Порядок облаштування засобів безперешкодного доступу для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення до будівель, споруд різного призначення, їх комплексів та частин, а також об'єктів інженерно-транспортної інфраструктури або їх розумного пристосування затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30 червня 2021 року № 668.

Однією з першочергових потреб для маломобільних груп населення є встановлення пандусів при вході до житлових та громадських приміщень. Норми ДБН В.2.2-40:2018 гарантують рівні права на використання житлових і громадських будівель для різних верств населення, включаючи маломобільні групи. У цих нормах наведені всі необхідні технічні характеристики облаштування елементів безбар'єрності, а також надано конкретні візуальні приклади їх реалізації. Встановлення пандусу не потребує отримання будь-яких дозвільних документів, оскільки належить до переліку будівельних робіт, які не потребують документів, що дають право на їх виконання, та після закінчення яких об'єкт не підлягає прийняттю в експлуатацію (пункт 11 постанови Кабінету Міністрів України від 07 червня 2017 року № 406).

Пандус може бути зовнішнім та внутрішнім. Законодавством встановлено певні вимоги, яких необхідно дотримуватися під час встановлення пандусу.

Уклон зовнішніх пандусів на шляхах руху і біля входу до будівлі повинен бути не більше 8 %, на коротких проміжках при перепаді висот поверхні на шляхах руху до 0,2 і на з'їзді з тротуару на проїзну частину уклон приймається 10 %. Ширина пандуса повинна бути в проясненні за одnobічним рухом 1,2 м, за двобічним – 1,8 м. Максимальна висота одного підйому пандуса не повинна

перевищувати 0,8 м. Після кожного підйому необхідне влаштування горизонтальних площадок глибиною не менше 1,5 м. У виняткових випадкових допускається передбачати гвинтові пандуси. Зовнішні пандуси повинні мати двобічну огорожу з поручнями. Поверхня пандуса повинна бути шорсткою, чітко маркована кольором або фактурою, контрастною відносно суміжних горизонтальних поверхонь. При реконструкції будівель і споруд внутрішні сходи до рівня першого поверху можуть бути дубльовані пандусами. Поверхня або поручні маршу пандуса повинна візуально контрастувати з горизонтальною поверхнею. Допускається для виявлення граничних поверхонь застосування світлових маячків або світлових стрічок. Уклон пандуса в будівлі повинен бути не більше 8 %. Вимоги щодо висоти, широти маршів, влаштування площадок аналогічні вимогам, що застосовуються під час встановлення зовнішнього пандусу. По поздовжніх краях пандусу, що не примикають до стін, слід передбачати бортики заввишки не менше ніж 0,05 м. Уздовж обох боків усіх сходів і пандусів, а також біля всіх перепадів висот більше ніж 0,45 м необхідно встановлювати огорожу з поручнями.[10]

Також під час будівництва, реконструкції або облаштування будь-якого інтер'єрного простору необхідно враховувати низку особливостей, які забезпечать комфортне перебування людей з фізичними, сенсорними або когнітивними порушеннями (порушення функції пізнання індивіда): висота і розташування елементів конструкцій та обладнання (дверних ручок, вимикачів світла, кнопок виклику персоналу, ліфтових панелей і т. ін.) має бути в зоні комфортної досяжності для людини в інвалідному візку і звичайної людини; забезпечення достатнього простору для маневру: ширина прорізу дверей, коридорів, проходів має забезпечувати людині у візку свободу пересування, а також можливість вільно розминутися з іншою людиною у візку; достатня висота дверних прорізів і стелі; відсутність перешкод на підлозі (які люди з вадами зору не в змозі виявити за допомогою тростини); у будівлях не повинно бути порогів вище 2,5 см; місця перепаду рівнів між горизонтальними ділянками пішохідних шляхів або підлоги в середині будівель вище 4,5 см

повинні облаштовуватись скосами/пандусами; поверхня, де проходить шлях людини з обмеженими можливостями, повинна бути рівною, без швів і неслизькою, в тому числі при зволоженні.

Перше, що потрібно врахувати для організації простору, – це параметри інвалідного візка. В принципі, вони стандартні і це дуже важливо для того, щоб врахувати прорізи дверей, для того щоб врахувати проходи і переходи між кімнатами. Ширина стандартної коляски 450-550см, плюс колеса і людина, що сидить в ній, загалом це габарит 900мм. (рис. 2.1) Це треба врахувати при організації дверних отворів, особливо дверних отворів ванної кімнати та другорядних приміщень. Це означає, що потрібно робити отвір >900мм. Звісно, якщо в сім'ї є людина, яка користується інвалідним візком, бажано максимально прибрати двері. Однак, інтимні приміщення, такі як ванна і туалет, можна залишити з дверима. У решті випадків варто створювати арки, отвори або забезпечувати якомога відкритіший простір.

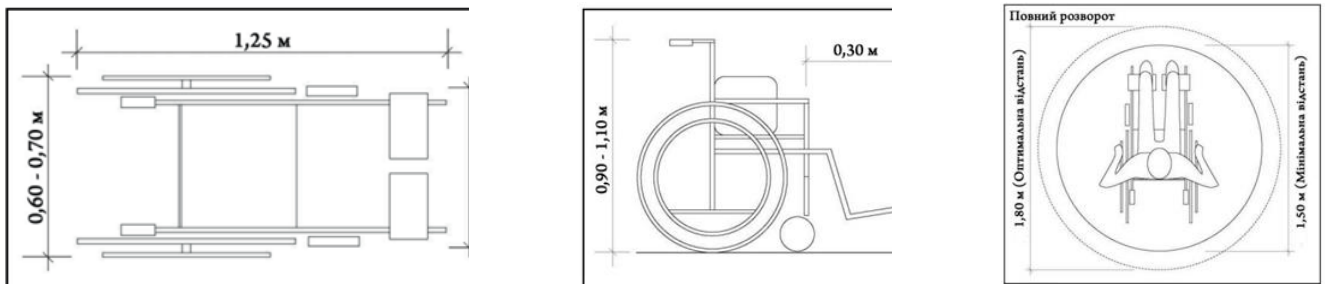

Рис. 2.1 Габаритні розміри інвалідного візка

При облаштуванні вбиральні для МГН треба враховувати такі вимоги: (рис.2.2)

- місце для розвороту крісла колісного розміром 1500 мм x 1500 мм
- дверний прохід > 900 мм
- дверні ручки нажимної чи тягучої дії
- проста конструкція замка дверей
- поручні з обох боків унітаза та раковини
- раковини у ванній кімнаті повинні бути на висоті 80 см від підлоги та мати під собою нішу для користувачів інвалідних візків.
- змішувач та інші пристрої сенсорні, важільні або нажимні

- душовий піддон врівень з підлогою кімнати
- у душовій кабінці відкидне сидіння та поручень. Кран і полиці досяжні від сидіння
- наявність гачків для одягу та милиць, поворотного дзеркала та відкритої урни
- вимикачі мають ідеальну висоту 1 м від підлоги, щоб бути доступною для всіх (стандарт сьогодні складає 1,10 м)
- дзеркало над умивальниками до рівня 0,9 м від підлоги
- використовувати поворотне дзеркало з нахилом, що кріпиться до стіни (рис. 2.3) [11]

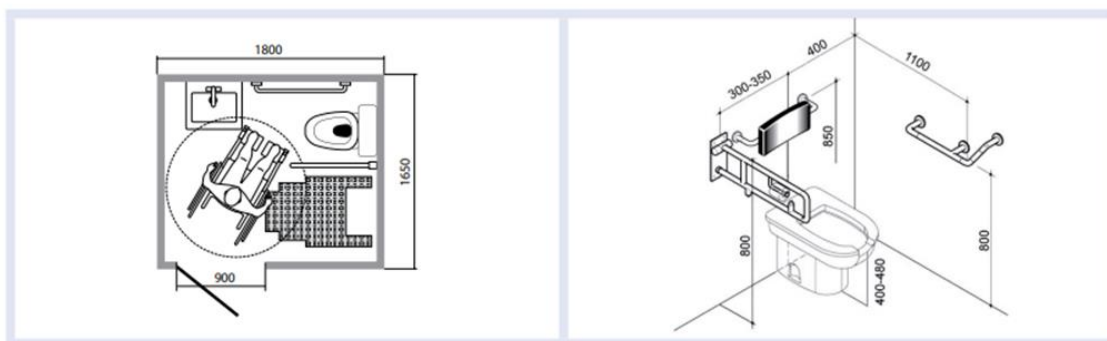

Рис. 2.2 Приклад організації простору санвузла

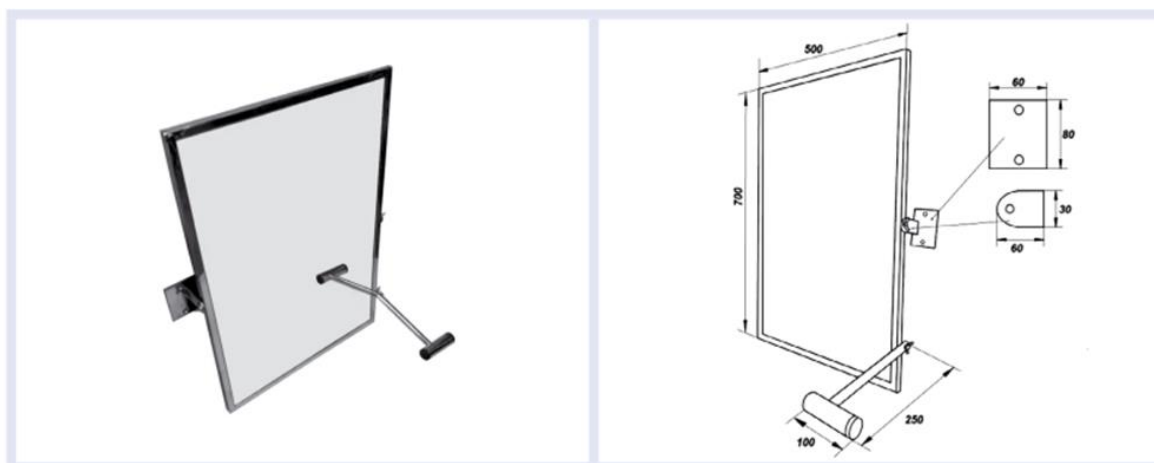

Рис. 2.3 Дзеркало поворотне

Зона досяжності людини в інвалідному візку обмежена його сидячим положенням і колесами візка, а також шириною підніжки візка, обмежуючи його доступ до кутів приміщень, робочих місць і вимикачів.

Коридори повинні мати неслизьке покриття, не вимагати особливого догляду і легко митися. Якщо в коридорі використовується килим, він має бути міцно закріплений, щоб уникнути зминання такого покриття.

Приклад вирішення дизайну санвузла для людей з обмеженими фізичними можливостями (рис.2.4)

Рис.2.4 Дизайн санвузла для МГН [12]

Також важливо розуміти ергономіку людини, яка користується інвалідним візком. Зони доступу та досяжності для неї розташовані нижче, ніж у людини без обмежень рухливості. Це необхідно враховувати при проектуванні меблів, раковин у ванних кімнатах, спальних місць і робочих зон. Усе це слід планувати з урахуванням особливих потреб, а не за стандартами для звичайних людей.

Що стосується кухні, найважливіший момент необхідно врахувати, що зона доступу в людини на колясці трохи обмежена, тобто він не може дотягнутися до верхньої полиці, або не може під'їхати впритул до тієї ж раковини, це потрібно передбачити. Потрібно щоб були мобільні нижні ящики, щоб стільниця теж регулювалася по висоті, і при необхідності щоб верхні ящики могли опускатися, щоб людина на колясці могла мати до них доступ і самостійно готувати собі або самому себе обслуговувати. Важливо встановити доступні меблі для кухні, наприклад, столи для тих, хто стоїть (висота 0,95–1,11 м), столи для людей на кріслі колісному (висота 0,74–0,8 м з вільним простором під ним 700 мм).[11] За можливості варто організувати вільний простір у центрі

кухні, з так званим робочим трикутником. Це забезпечить зручний доступ між раковиною, варильною панеллю та холодильником, спрощуючи використання простору. Також доцільно залишити відкриті ділянки під раковиною та стільницями, щоб забезпечити місце для ніг. Приклади обладнання для людей з обмеженими фізичними можливостями (рис. 2.5; 2.6; 2.7)

Рис. 2.5 Доступ до раковини Рис.2.6 ; 2.7 Доступ до кухонного обладнання[12]

2.2 Ергономічні та художні засади декорування та дизайну житла для МГН

Житло - це не лише місце затишку та комфорту, але й засіб самовираження та розвитку особистості. Для створення такого простору важливо вивчити потреби, бажання та інтереси всіх членів сім'ї, вміти їх поєднати та пристосувати до єдиного ритму домашнього життя. Архітектурний простір стає справжнім житлом, коли його продумано і гармонійно спроектовано, а також наповнено красивими та функціональними речами, які сприяють побутовій зручності та створюють комфортні умови для відпочинку.[13]

Для ергономіки важливий вплив середовища на ефективність та якість діяльності людини, його працездатність, фізичне та психологічне здоров'я.

Фактори, що впливають на формування інклюзивного простору житла:
(таблиця 1)

Таблиця 1

Комунікативність	Вимоги до інклюзивності простору	Формування архітектурних та художньо-естетичних вирішень інклюзивного житла	Екологічні	Енергозбереження
Доступність				Природні ресурси
Безбар'єрність				Екосистеми в житлі
Стилі в дизайні і мистецтві	Архітектурно-художні		Функціонально-технологічні	Структура житла
Образотворче мистецтво				Функціонально-технологічні процеси
Скульптурно-монументальне мистецтво				Вертикальні і горизонтальні комунікації
Соціально-економічні програми фінансування	Соціально-економічні		Природно-кліматичні	Вологісний режим і температура
Економічні можливості споживача				Інсоляція і кліматичні умови
Якість і рівень життя людей				Наскрізне провітрювання
Санітарно-гігієнічні норми	Санітарно-гігієнічні		Забезпечення безпеки	Безпечне пересування і комунікація
Захист від шуму і вібрацій		Безпечне використання обладнання		
Звуковий і зоровий комфорт		Безпечне інклюзивне житло		

При розробленні норм ураховуються наступні вимоги й умови: 1) габарити людини та груп людей у різних положеннях (робота, відпочинок, їжа, сон ...) з урахуванням вікових особливостей; 2) функціональні та технологічні процеси, пов'язані з індивідуальними, фізіологічними та соціальними функціями людей, а також із роботою механізмів і обладнання; 3) санітарно-гігієнічні норми площ та об'ємів приміщень з природним і штучним освітленням, вентиляцією; 4) протипожежні вимоги до ширини та довжини евакуаційних шляхів (коридори, сходи, ширина дверей тощо); 5) вимоги до акустики та звукоізоляції. [14]

Планувальні рішення спеціалізованих квартир для маломобільних громадян під час реконструкції та нового будівництва повинні відповідати вимогам, що враховують специфічні потреби та функціональні особливості майбутніх мешканців. Серед основних вимог: раціональність і компактність планування; ізоляція спальної зони від іншого простору кімнати; прямий зв'язок кухні або кухонної зони з житловою чи загальною кімнатою; близьке розташування санвузла до спального місця з його спеціальним обладнанням; облаштування просторого літнього приміщення, бажано у вигляді лоджії. Проектування житла для маломобільних груп населення повинно враховувати ступінь обмеження рухомості, вид інвалідності та тип родини. При цьому вихідними чинниками є розміри інвалідного візка та параметри технологічного простору.[15]

Згідно з ДБН В.2.2-15-2005 "Житлові будинки. Основні положення" п 2.39: У квартирах для осіб похилого віку та інвалідів влаштування лоджій або балконів обов'язкове. Їх ширина для інвалідів повинна бути не меншою 1,5 м. У квартирах для сімей з інвалідами-колясочниками ширина підсобних приміщень повинна бути не менше: кухні - 2,3 м при однобічному і 2,9 м при двобічному або кутовому розміщенні обладнання; передпокою - 1,6 м (з можливістю зберігання крісла-коляски); внутрішньоквартирних коридорів - 1,15 м; розміри у плані ванної кімнати або суміщеного санвузла - 2,3 м × 2,3 м, вбиральні з умивальником - 1,6 м × 2,2 м; вбиральні без умивальника - 1,2 м × 1,6 м.

П 3.4 Природне освітлення повинні мати житлові кімнати, кухні, неканалізовані вбиральні, вхідні тамбури до будинків, сходові клітки і загальні коридори у житлових будинках коридорного типу, а також приміщення громадського призначення в гуртожитках і житлових будинках для осіб похилого віку і сімей з інвалідами. Відношення площі світлових прорізів житлових кімнат і кухонь до площі підлоги цих приміщень повинно бути в межах від 1:5,5 до 1:8. Для мансардних поверхів зі світловими прорізами в площині похилих огорожувальних конструкцій - не менше 1:10. Уточнення геометричних параметрів світлових прорізів слід провадити на підставі розрахунку коефіцієнта природної освітленості згідно зі СНиП II-4.

Якщо використати досвід американських будинків для ветеранів, то можна визначити такі рекомендації до оздоблення житла МГН:

- Розсувні двері
- Відкритий простір у кімнатах
- Низькі підвіконня
- Регулятори висоти у столах, тумбах, стільниціях
- Вільний простір кухні
- Обладнана широка душова кабіна, вільна для користувачів візків
- Міцне та контрастне покриття підлоги, яке попереджає ковзання
- Окрема кімната для усамітнення та консультації з лікарем
- Підсвітка на вимикачах, яка дозволяє без проблем користуватися ними в темряві
- Сенсори на вікнах та дверях, які забезпечують дистанційне відкриття і закриття без докладання фізичних зусиль
- Додатковий простір у гаражі, розподілений, аби вміщувати дві машини і при цьому бути зручним для користувачів колясок
- Велика кількість прозорих перегородок з метою зменшення рівня стресу у ветеранів
- Система відео-моніторингу по всьому будинку, яка робить його "прозорим" та дозволяє контролювати територію із одного місця в домі

- Обладнання в гардеробній для підзарядки електронних візків
- Криті майданчики із вікнами та доступом природного освітлення [8]

Також не треба забувати і елементи універсального дизайну:

Обидва входи - передній (з вулиці) і задній (від провулка) – повинні бути обладнані пологими доріжками для забезпечення доступності. Для входу в будинок не повинно бути жодних сходів. Це полегшить заносіння колясок, велосипедів і в'їзд скутерів, а також забезпечить легкий доступ для людей, які користуються інвалідними візками. Зовнішні двері не повинні мати високих порогів. Всі дверні ручки і висувні шухляди вбудованих меблів треба зробити таким чином, щоб їх було легко відкрити людям з функціональними обмеженнями рук. Мешканцям будинку також легко використовувати їх, коли їхні руки зайняті. Якщо зробити полички біля вхідних дверей, то поки мешканці шукають ключі, вони зможуть поставити на них свої сумки. Всі двері мають бути достатньо широкі (шириною майже метр) – таким чином, у будинку зручно переносити меблі та великі предмети.

На кухні теж можна використати кілька елементів універсального дизайну: стінна піч розташована на доступній висоті, відстань між кухонним столом та безпечною зоною та кухні має бути доволі велика, раковина з висувною ручкою біля печі для заповнення горщиків, гладка скляна енергоефективна індукційна варильна панель, що дозволить легко переставляти каструлі і сковорідки, і є безпечною для дітей, бо вона не нагрівається занадто сильно. Елементи управління варильної поверхні блокуються і розташовуються вздовж передньої стінки, таким чином користувачеві не потрібно тягнутись через індукційну панель для регулювання рівня нагрівання. [17]

Доступність всередині та на території різноманітних будівель базується на принципі не перешкоджання свободи пересування:

1. Як пересуватися всередині будівлі: необхідні широкі коридори та двері, місця для перепочинку, належне освітлення, чіткі та адаптовані до різних потреб знаки, відсутність високих сходиночок тощо.

2. Як користуватися будівлею та її приміщеннями: необхідні належні простори та внутрішні меблі, обладнання, інформація та засоби для спілкування тощо. [18]

Мікроклімат житла – це температурно-вологовий режим; обмін повітря; світлова інтенсивність (освітлення) та інсоляція й акустичний режим. Зона комфорту першого режиму – 18 – 22⁰С при відносній вологості 40 – 60% і рухомості повітря 0,07 – 0,1м/с – взимку та 23 – 26⁰С, 30 – 50%, 0,1 – 0,25 м/с – влітку, обмін повітря – 50 – 60 м³ на одну людину при дворазовому обміні повітря за годину, мінімальний – 25 – 30 м³. Звідси мінімальна площа житлової кімнати на одну людину повинна бути не менша, ніж 10 м², а висота від підлоги до стелі – 2,5 м. Освітленість – 300 лк при природному освітленні або лампами електророзжарення (1200 лк при люмінісцентному). Перше забезпечується при співвідношенні площі віконного отвору і площі підлоги в межах 1:6 – 1:8. Глибина кімнати не має перевищувати 2,75 її висоти від підлоги до віконної перемички та мінімальна інсоляція приміщень – 2,5 год. улітку й 2 год. узимку. Акустичний режим – рівень шуму не повинен перевищувати 45 дБ удень і 25 дБ уночі; забезпечується інженерно-технічними засобами.

Зручність проживання залежить від раціональної організації функціональних зв'язків між різними планувальними зонами, які забезпечують мінімізацію зусиль та легкий доступ як до самого житла, так і до окремих його приміщень. Архітектурне проектування та дизайн інтер'єрів стикається з ергономічними проблемами при розв'язанні наступних задач:

- визначення співвідношення між архітектурними структурами та моделями організації простору;
- розміри, форма та інші властивості простору;
- організація маршрутів, траєкторій руху, які відповідають вимогам діяльності, її ефективності, охорони праці та безпеки;
- відповідність діяльності людини та навколишнього середовища;
- основні типи меблів, обладнання та їх конструктивні характеристики, які впливають на результати та процес діяльності;

- розміщення меблів, устаткування, обладнання;
- оздоблення поверхонь, якщо вони впливають на процес діяльності;
- вплив t° , руху повітря, вологості, звуку, шуму, освітлення, кліматичних умов, які впливають на людину в процесі життєдіяльності. [14]

Наш емоційний відгук на оточення є результатом автоматичного психологічного процесу, який допомагає нам виявляти та звертати увагу на сенсорні стимули, важливі для нашого добробуту, а також здійснювати когнітивну оцінку середовища. За частку секунди мозок оцінює: відкритість і масштаб простору (приватність, можливість огляду, контроль); організацію простору (легкість пересування, зручність, функціональність, можливість втечі або захисту в разі загрози, надійність); природність або штучність (цікавість, геометрія, гармонія, візуальна складність, освітлення, кольори, рослинність); соціальний зв'язок/статус (персоналізація, можливість отримати допомогу, добрі відносини з оточенням, дотримання соціальних норм); сенсорну стимуляцію (кольори, запахи, температура, протяги, свіже повітря, шуми, освітлення, матеріали). Результатом такої оцінки є емоційний відгук – приміщення або подобається або не подобається, гарно ви себе почуваете у просторі чи ні.

Дослідження показують, що люди зазвичай почувуються безпечніше у більш відкритих просторах і надають перевагу інтер'єрам, які забезпечують кращий візуальний зв'язок із зовнішнім середовищем. Люди частіше вважають просторі та відкриті кімнати більш привабливими порівняно з закритими та тісними інтер'єрами. Замкнуті простори активують ділянки мозку, пов'язані з обробкою страху, а також стимулюють вироблення кортизолу - гормону стресу, що викликає почуття загрози та підвищує вразливість до стресу, продовжуючи стресову реакцію. Розмір приміщення можна розглядати як можливість вільного руху та широту огляду, що важливо для виживання, оскільки дає змогу побачити, ідентифікувати та уникнути небезпеки. Відчуття контролю є одним із найсильніших факторів заспокоєння. Тому не дивно, що відчуття простору піднімає настрій.[19] Це стосується і висоти стелі. Кімнати з більш

високими стелями, швидше за все, будуть оцінюватися як красиві. Аналіз ринку нерухомості показує, що люди вважають за краще і готові платити більше за житлові приміщення з більш високими, ніж стандартні стелі, незважаючи на підвищену вартість та більш високі витрати на утримання за рахунок опалення. Високі стелі збільшують сприйняття простору та асоціюються зі свободою, тоді як низькі стелі - з обмеженням.

Одне дослідження показало, що люди, як правило, більш креативні в кімнатах з більш високими стелями, і їх настрій поліпшується. Організація передбачає відсутність випадковості і передбачуваність у просторі. Добре організоване приміщення має чітко визначені зони для різних видів діяльності, з продуманим плануванням, розташуванням меблів і системами зберігання. У таких просторах легко орієнтуватися, що знижує рівень тривоги та почуття перевантаженості. Легкість пересування та передбачуваність простору підсвідомо асоціюються з безпекою. Часто ми недооцінюємо вплив навколишнього середовища на наш емоційний стан і поведінку. Дизайн, кольори, форми та композиції можуть глибоко впливати на наші емоції та настрої. Кольори мають здатність викликати різні емоції. Наприклад, теплі кольори (червоний, помаранчевий, жовтий) можуть викликати почуття радості та енергії, в той час як холодні кольори (синій, фіолетовий) сприяють релаксації та спокою, зелений - відчуттю гармонії та природної свіжості. Вибір кольорової палітри в інтер'єрі може підлаштувати настрій людини під певні емоційні цілі. Білий колір створює відчуття чистоти та гармонії. Він не спонукає до розслаблення, а навпаки здатний зарядити бадьорістю та енергією. Червоний колір здатний підвищити працездатність і активність. Його вплив на людину, в порівнянні з іншими кольорами у палітрі, найсильніший. Зелений колір дуже позитивно впливає на нервову систему людини, заспокоює, дарує відчуття комфорту й умиротворення. Синій налаштовує на спокій, споглядання і розважливість.

Помаранчевий колір здатний викликати у людини відчуття тепла, підняти настрій, викликати збудження, підвищити активність, створити урочисту атмосферу свята.

Фіолетовий колір спонукає до активності, особливо у творчих особистостей. Проте у великій кількості може викликати втому і роздратування.

Сірий колір дарує відчуття спокою і захищеності, знімає напругу, розслабляє.

Бежевий колір не здатний викликати негативних емоцій у людини, він створює відчуття спокою і стабільності. Кольоротерапія як метод лікування відома ще з часів Стародавнього Риму. Кожен основний колір має певний психологічний вплив. Важливу роль також відіграють яскравість, ступінь насиченості та поєднання кольорів. При виборі відтінків варто враховувати не тільки особисті вподобання, але й призначення приміщень.[20]

Завдання, розв'язувані за допомогою кольору, можна розділити на три групи.

1. Колір як чинник психофізіологічного комфорту сприяє створенню сприятливих умов для зорової діяльності (застосування фізіологічно оптимальних кольорів тощо) і забезпеченню комфортних умов для функціонування організму. Це включає компенсацію негативних впливів трудового процесу, кліматичних та мікрокліматичних умов за допомогою кольору.

2. Колір як чинник емоційно-естетичного впливу: - самостійний естетичний ефект кольору та гармонійних поєднань на людину; - застосування кольору як засобу композиційного вирішення (взаємозв'язок колірної оформлення з об'ємно-просторовою композицією, інтер'єром загалом тощо).

3. Колір у системі візуальної інформації: - позначення особливостей техніки безпеки (з чітким розмежуванням знаків і кольорів за функціями); - інформування про технологічні процеси та полегшення орієнтації у виробничому обладнанні; - покращення орієнтації в навколишньому середовищі. Під час використання кольору як чинника психофізіологічного впливу враховують колірні асоціації та уподобання. Основні характеристики

можливих асоціацій, що виникають при сприйнятті кольорів: теплі, холодні, легкі, важкі, відступаючі, виступаючі, збуджуючі, пригнічуючі, заспокійливі.

Основні схеми використання кольорів в дизайні інтер'єру:

1. Монохромна схема передбачає використання одного кольору з різними його відтінками на нейтральному тлі або кілька нейтральних відтінків із яскравим колірним акцентом. Така комбінація створює відчуття повної гармонії. Поверхні мають бути ретельно підібрані, де один колір буде домінувати, а інші його підкреслюватимуть.
2. Розділена доповнена - та ж комбінація, але кольори, які доповнюють один одного, з'єднуються з протилежними. Будь-який відтінок або нейтральний колір може домінувати, а інші підкреслюють це.
3. Аналогічна або гармонійна - суміжні кольори використовуються разом. Невелика кількість додаткового кольору може бути використано для додавання можливостей. Також створює відчуття єдності кольорів.
4. Тріада - три основних і три другорядних кольори використовуються разом. Для підкреслення деталей або акценту один колір використовується більш інтенсивно, а інші притупляються. Можна досягти сильного ефекту.[13]

Геометричні форми та лінії також впливають на наше сприйняття. За словами дизайнерів, м'які вигини й округлі елементи позитивніше впливають на психологічний комфорт мешканців, роблячи простір більш гнучким і затишним. У той час як гострі кути й прямі лінії можуть викликати відчуття напруженості, округлі форми часто асоціюються з гармонією та м'якістю. Організований простір сприяє зручності, розслабленню та контролю. Люди зазвичай надають перевагу вигнутим формам перед прямими в архітектурі, оскільки вони нагадують природні елементи. Криві лінії є ознакою природних або "живих" структур у дизайні. Геометричні закономірності в природі проявляються у вигляді повторюваних форм і патернів, які можна спостерігати в різних об'єктах та явищах і описати математичними моделями. Природа діє за чіткими законами, які ми сприймаємо як гармонію. Людству відомі деякі

математичні принципи, що лежать в основі природної краси: симетрія, ритм, ряд Фібоначчі, золота пропорція.

Дотик до різних поверхонь - гладких, шорстких, теплих або холодних - також впливає на наше сприйняття. Текстури можуть створювати відчуття комфорту або активувати тактильні реакції. У сучасному інтер'єрі природність підсилюють елементи землі, води, дерева, металу та вогню, які можна інтегрувати в різні аспекти дизайну. Дзеркала і глянцеві поверхні нагадують воду, легкі тканини асоціюються з вітром, каміни та свічки вводять елемент вогню. Метал і земля представлені в таких матеріалах, як залізо, латунь, срібло, дерево і камінь. Зручні меблі, адаптовані до фізіології людини, сприяють комфорту й розслабленню. У свою чергу, жорсткі стільці в закладах громадського харчування сприяють швидшій зміні клієнтів, оскільки на таких меблях важко довго сидіти, і відвідувачі зазвичай йдуть незабаром після їжі.

Предмети, які ми бачимо навколо себе, можуть викликати асоціації, спогади й емоції. Фотографії, картини та сувеніри додають простору особистого значення і можуть як піднімати настрій, так і викликати занепокоєння.

Звуки в приміщенні також впливають на наше емоційне самопочуття. Спокійна фонова музика або звуки природи сприяють релаксації, тоді як швидка ритмічна музика може прискорити серцебиття, стимулюючи швидке прийняття рішень без часу на роздуми. Ще одне дивовижне відкриття: низькі стелі можуть знизити рівень стресу - пояснення цьому вчені знайшли, вивчаючи стародавні часи, коли наші предки жили в печерах. [19]

Натуральні матеріали - це сучасно, практично і корисно для здоров'я. Кімнатні рослини не тільки стильно виглядають, але й покращують мікроклімат приміщення. Зелений колір сприяє заспокоєнню та відновленню внутрішньої гармонії, подібно до того, як природа діє на людину. Такий ефект можна відтворити в кімнаті, додавши більше рослин за власним смаком. У дизайні інтер'єру цей підхід називається біофільним, і він зберігає популярність уже кілька років. Одна з актуальних тенденцій - це модульні фітостіни. Їх

використовують для зонування приміщень, створення акцентів.[20] Доведено, що рослини у штучному середовищі покращують настрій та прискорюють відновлення після стресу та хірургічного втручання. Пацієнти з хворобою Альцгеймера частіше губляться в одноманітних інтер'єрах, і рідше роблять це, якщо їх дизайн включає багато візуальних орієнтирів та має привабливий зовнішній вигляд. Отже дизайн інтер'єру впливає на нашу поведінку, настрій та здоров'я.

Освітлення є ключовим фактором, що впливає на працездатність і здоров'я людини. Світло регулює різні функції організму, впливає на психологічний стан, обмін речовин, гормональний баланс та розумову діяльність. Воно має тонізуючий ефект, сприяє поліпшенню теплообміну та впливає на імунні процеси. Понад 80% інформації про навколишнє середовище людина отримує через зір, і світло є стимулом для органів зору, які відіграють ключову роль у сприйнятті. Завдяки освітленню ми сприймаємо простір, форму, колір та текстуру об'єктів. Світло й колір нерозривно пов'язані як у фізиці, так і в психофізіології, формуючи наші візуальні образи й сприйняття. Внутрішнє освітлення приміщень необхідне для виконання процесів життєдіяльності. Його «подвійна» природа в сучасному архітектурному середовищі полягає у тому, що ми ділимо освітлення на природне і штучне.

Яскравість і колір освітлення також впливають на наш настрій. Тепле освітлення створює затишну та розслаблену атмосферу, тоді як яскраве біле світло допомагає залишатися бадьорим. В офісах зазвичай використовують холодне біле освітлення, яке сприяє підвищенню концентрації та продуктивності. У житлових приміщеннях м'яке тепле світло створює відчуття комфорту і затишку.[21] Доступ до природного освітлення має вирішальне значення для психологічного та фізичного здоров'я. Сонячне світло знижує рівень тривожності та депресії, покращує якість сну і підвищує продуктивність. Під час планування простору важливо максимально використовувати природне освітлення. За можливості варто встановлювати великі вікна та скляні двері. Для дитячої кімнати та робочого місця слід обирати найбільш освітлені ділянки

приміщення. Освітлення повинне бути грамотно спланованим, з урахуванням рівня та інтенсивності світла відповідно до функціональних зон.

Монотонне штучне освітлення може спричиняти підвищену емоційну чутливість, почуття смутку та тривоги, зниження працездатності, погіршення координації та психомоторики, а також уповільнення реакцій серцево-судинної і дихальної систем. Крім того, воно знижує активність вегетативної нервової системи. Найкращий варіант освітлення – це поєднання природного та штучного світла, яке забезпечує більш гармонійний вплив на організм. Найкращим варіантом штучного освітлення є комбінована система, яка поєднує пряме та розсіяне світло. В ергономіці використовують такі фотометричні поняття: світловий потік, що вимірюється в люменах (лм); освітленість – кількість світла, яке потрапляє на поверхню від навколишнього середовища та локальних джерел, вимірюється в люксах (лк), де один люкс дорівнює 1 лм/м^2 освітлюваної поверхні; яскравість – фотометрична величина, що відповідає психологічному сприйняттю світла, розраховується як освітленість, помножена на коефіцієнт відбиття, який визначає співвідношення відбитого світлового потоку до падаючого. Освітлення приміщень впливає на зорову оцінку інтер'єрів, сприйняття його габаритів, деталей, колористичного вирішення.[13] Врахування психофізіологічних особливостей оптичного сприйняття та зорових ілюзій дозволяє впливати на візуальне сприйняття розмірів приміщення. Як вже згадувалося, ритм поділу, навіть якщо він графічний, а не об'ємний, відіграє особливу роль у цьому процесі.

Найхарактерніші прийоми досягнення певного ефекту за рахунок графіки такі:

- кімната зі світлими гладкими поверхнями здається великою і просторою;
- вертикальні смуги роблять приміщення вищим;
- горизонтальні смуги справляють враження зменшення висоти;
- «пестріння» стін і підлоги створюють враження загального безладу і зменшення об'єму кімнати;
- клітчаста стеля створює враження зменшення висоти, давить психологічно;
- клітчастий рисунок підлоги надає їй статичності, що є дуже логічним;

- клітчастий чи лінійний узор на всіх поверхнях приміщення створює постійну перевагу очей;
- горизонтальні лінії на стінах створюють ілюзію руху, динамічності простору;
- вертикальні лінії створюють враження спокою і статичності

Отже, інтер'єр, який переважна більшість людей буде сприймати як красивий та затишний, має такі риси:

- просторі та відкриті кімнати;
- високі стелі;
- гарно організований простір з чіткими функціональними зонами;
- порядок та чистота;
- викликає цікавість та захоплення;
- візуальна складність;
- гарно організоване освітлення;
- природні кольори та матеріали;
- кімнатні рослини;
- відображає особистість мешканців
- наявність творів мистецтва;
- криволінійні форми;
- гармонійні пропорції та візуальний баланс.

Щоб інтер'єр справляв враження, він має бути цікавим і здатним викликати інтерес. Коли нам щось цікаво, страх зникає. Тому важливою реакцією на архітектуру є захоплення і бажання досліджувати, дізнаватися більше про те, що оточує.

Твори мистецтва візуально збагачують простір. Вчені також виявили, що деякі арт-об'єкти мають схожі з природними сценами візуальні характеристики. Було доведено, що перегляд мистецтва знижує рівень стресу, зменшує симптоми тривоги та депресії, а також викликає подібні емоції до тих, що відчуються при закоханості.

Висновки до II розділу

Останні дослідження показують, що доступність має означати більше, ніж просто можливість потрапити в будівлю або приміщення за допомогою спеціальних засобів. Універсальне або інклюзивне проєктування - це сучасний підхід, який відрізняється від «проєктування для людей з інвалідністю». Воно передбачає створення просторів, які є зручними для всіх, незалежно від віку чи фізичних і когнітивних можливостей, без потреби у використанні спеціальних адаптивних засобів чи вузькоспеціалізованих рішень. Хоча такий підхід найбільше підходить для людей похилого віку та осіб з інвалідністю, він також приносить користь іншим користувачам, створюючи комфортне середовище для всіх. Тільки самі люди з інвалідністю можуть повністю пояснити проєктувальникам і архітекторам ті складнощі та потреби, з якими вони стикаються. Це допомагає визначити, що саме потрібно змінити в будівлі та які характеристики варто врахувати під час проєктування і будівництва. Тому активна участь людей з інвалідністю в процесі моніторингу, планування та будівництва громадських будівель є ключовою для успішної реалізації доступності. Консультації з ними на ранніх етапах планування допоможуть уникнути дорогих змін на пізніх етапах і гарантують, що проєкт відповідатиме реальним, а не уявним потребам, що може також усунути потенційні бар'єри. Стратегії та плани щодо реалізації архітектурної пристосованості будівель і приміщень загального використання до потреб осіб з обмеженими фізичними можливостями повинні розроблятися таким чином, щоб досягти максимальної ефективності в умовах обмежених ресурсів.

Впровадження стандартів архітектурної доступності під час будівництва нових будинків і споруд забезпечить врахування потреб людей з інвалідністю ще на етапі проєктування, що зменшить необхідність подальших витрат. В архітектурі та дизайні інтер'єрів антропометричні дані слугують основою для багатьох проєктних вимог, зокрема тих, що стосуються адаптації та доступності приміщень.

Інтеграція енергоефективності та екологічності. Під час будівництва інклюзивного житла слід використовувати енергозберігаючі матеріали та впроваджувати альтернативні відновлювані джерела енергії. Це дозволить мешканцям уникнути дискомфорту під час частих відключень електроенергії, оскільки всі системи продовжуватимуть працювати.

Смарттехнології та автоматизація. Будівля має бути обладнана системою "Розумний дім", яка автоматизує роботу всієї техніки. Управляти системою можна за допомогою голосових команд або смартфона. Така практика широко поширена у світі.[22]

Дизайн інтер'єру є інструментом, який може сприяти формуванню бажаної поведінки в різних типах приміщень, наприклад, заохочувати відпочинок або спілкування. Використання психологічних підходів у процесі створення інтер'єрів може підвищити продуктивність та прискорити процес відновлення здоров'я. Простір слід планувати, враховуючи соціальні та психологічні потреби людей, які ним користуються.

Інтер'єр повинен викликати відчуття спокою, комфорту та розслаблення. Ключову роль у цьому відіграють освітлення, меблі та колористика, гармонійне поєднання та розташування яких створює затишну атмосферу в приміщенні.

РОЗДІЛ III ЗАСОБИ І ПРИЙОМИ ФОРМУВАННЯ ІНТЕР'ЄРУ

3.1 Вихідні дані (місцезнаходження і генплан)

Дана квартира знаходиться в м. Києві в житловому комплексі «Причал» за адресою: вул. Гліба Бабіча 8. Житловий комплекс класу «комфорт+» із сучасною назвою «Причал 8» розташований на лівому березі Києва в Дарницькому районі, подалі від шумних магістралей і людних центрів, пропонуючи мешканцям усе необхідне в межах пішої доступності.[23]

Елегантні та водночас прості архітектурні рішення будинків, розташованих на першій лінії біля озера, спеціально розроблені архітекторами так, щоб більшість квартир мали вікна з видом на водну поверхню та зелені зони відпочинку. Для підвищення функціональності та естетики в комплексі передбачено панорамне скління та спеціальні кошики для кондиціонерів. Стильні фасади в морських тонах та ергономічні планування квартир дозволяють мешканцям облаштувати інтер'єри так, щоб створити відчуття власної гавані комфорту та затишку. (рис.3.1; 3.2)

Рис. 3.1 Набережна біля озера [23]

Рис. 3.2 Дитячий майданчик[23]

Комплекс має власну інфраструктуру, яка повністю задовольняє всі потреби та побажання жителів. У житловому комплексі «Причал 8» продумана вся необхідна мережа, починаючи від магазинів і закінчуючи дитячим садочком, фітнес-клубами, ресторанами та кав'ярнями, які будуть розташовані на перших комерційних поверхах. На території комплексу розташовані: зони відпочинку, дитячі майданчики, облаштована набережна, власний пляж на березі озера. (рис. 3.3; рис. 3.4)

Рис. 3.3 Генплан будівлі [23]

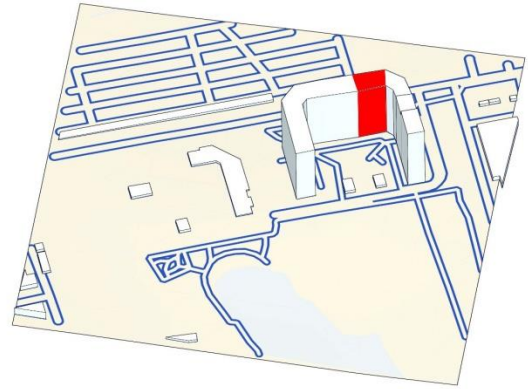

Рис.3.4 Ситуаційний план розміщення

Будинок збудований за монолітно-каркасною технологією будівництва, зовнішні та міжквартирні стіни - керацем. Зовнішні стіни утеплені мінеральною ватою. Висота стелі - 2,7м. Будинок обладнаний сучасними швидкісними ліфтами, автономним водопостачанням з артезіанської впадини, панорамними вікнами та зашкеленими балконами та лоджіями. Також тут облаштований підземний паркінг (на 191 паркомісце, в т.ч. 27 паркомісць для людей з інвалідністю), який можна використовувати як укриття під час повітряних тривоги. [23]

Вибрана для оздоблення двокімнатна квартира, загальною площею 65,15м², що розташована на третьому поверсі 24-поверхового будинку.(рис.3.5)

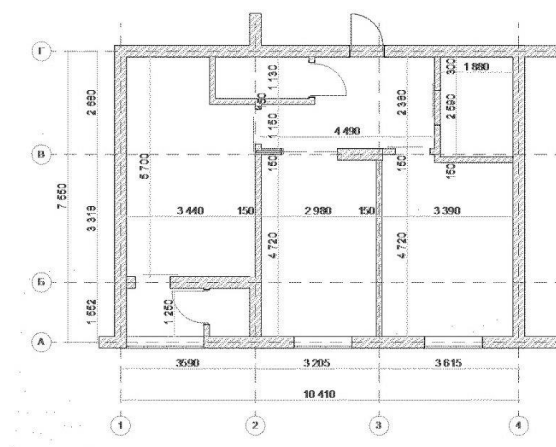

Рис. 3.5 План квартири

3.2 Концепція інтер'єру

Проектування сучасного житлового інтер'єру для людей з особливими потребами є складним і багатогранним процесом, який враховує численні

важливі фактори, що впливають на комфорт користування та передбачають індивідуальні рішення. Антропометричні, фізіологічні, психологічні, соціально-психологічні та гігієнічні вимоги до житлового інтер'єру відображають орієнтований підхід, який впливає на специфіку формування середовища для людей з обмеженими можливостями та визначає характер взаємодій у цій системі. Мобільність або функціональні обмеження можуть бути пов'язані з фізичними особливостями людини, такими як інвалідність, дитячий або літній вік, а також з тимчасовими станами - вагітністю, стресом, хворобою чи травмою. Тобто, вони можуть бути постійними (незмінними з часом) або тимчасовими (наприклад, у випадку хвороби, від якої людина згодом одужає). Тривалий і тісний контакт з предметним оточенням та середовищем загалом обумовлений тривалим перебуванням людей з інвалідністю у власному житловому просторі, їхньою маломобільністю та низьким рівнем соціальної активності. Проектування житлового інтер'єру для людей з інвалідністю потребує ретельного та технічно продуманого підходу, універсальності. Універсальний дизайн - це підхід, який орієнтований на створення продукції та середовища, максимально доступного та зручного для якнайбільшої кількості людей.

Важливу роль відіграє візуальне сприйняття простору, зокрема вибір кольорової гами, декоративних покриттів і форм предметів. Художньо-композиційне оформлення інтер'єру, дотримання гармонії кольорів і форм, виділення акцентів, правильний масштаб і пропорції, а також використання контрастів і нюансів сприяють психологічному комфорту людей з фізичними та ментальними порушеннями. Сюди можна додати варіативність освітлення та кольорових рішень, що забезпечує естетичний і психологічний комфорт. Концепція даного інтер'єру полягає в максимальному використанні принципів універсальності і доступності. Створення комфортного простору як для осіб з інвалідністю, так і для інших категорій (людей похилого віку, вагітних жінок, осіб з травмами, дітей) - мінімальна кількість меблів та обладнання, збереження відкритого простору, достатнього для маневру будь-якого мешканця оселі.

Розв'язати основні проблеми, з якими стикаються представники маломобільних груп населення, зокрема для людей у візках: подолання перепадів висоти, надмірно високе розташування об'єктів, маневрування у вузьких просторах та проїзд через дверні отвори. Щодо кольорової гами використані світлі пастельні кольори та відтінки для того, щоб створити позитивну та спокійну атмосферу житла. (рис. 3.6; 3.7)

Рис. 3.6 Вітальня

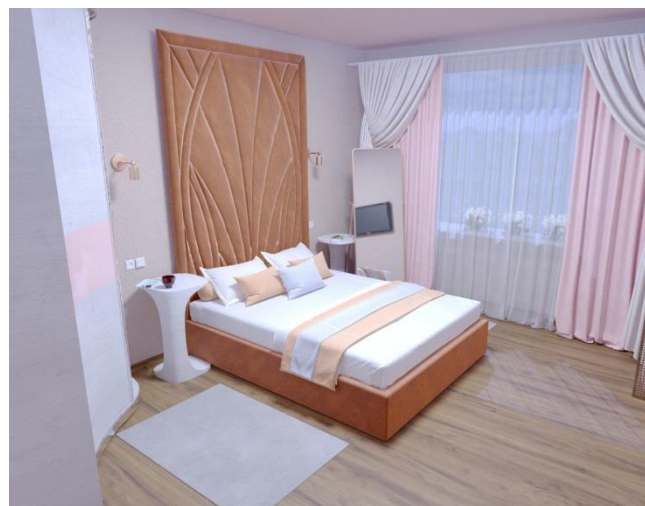

Рис. 3.7 Спальня

3.3 Функціонально-технологічне і об'ємно-просторове рішення інтер'єру приміщень

В інтер'єрі ергономічні вимоги забезпечують відповідність меблів та обладнання фізіологічним особливостям людини, враховуючи її швидкісні, силові та енергетичні можливості, завдяки поділу на функціональні зони та створенню відповідних просторових умов для підвищення комфорту та безпеки. Це досягається шляхом горизонтального зонування, зниження рівнів доступності, розширення проходів та дверних отворів, усунення перепадів висоти, скорочення кількості меблів, наявності спеціального допоміжного обладнання (для людей у візках) та конструктивних змін у меблях, що полегшують їх використання людьми з інвалідністю.

При облаштуванні інтер'єрного простору було враховано ряд особливостей, які сприятимуть комфортному перебуванню в ньому маломобільної особи:

- висота і розташування елементів конструкцій та обладнання (дверних ручок, вимикачів світла, розеток, полиць) в зоні комфортної досяжності для людини в інвалідному візку і звичайної людини. В даному помешканні вимикачі та розетки розташовані на висоті 80 см, дверні ручки 90см, ручки на вікнах розташовані знизу віконної рами;
- безбар'єрність: у будівлях не повинно бути порогів вище 2,5 см; місця перепаду рівнів між горизонтальними ділянками пішохідних шляхів або підлоги. В даній квартирі відсутні будь-які пороги чи перепади висоти підлоги (підлога в лоджії піднята на рівень з підлогою кухні);
- забезпечення достатнього простору для маневру: ширина прорізу дверей (90см), коридорів, проходів ($>1,5\text{м}$) має забезпечувати людині у візку свободу пересування;
- наявність спеціально облаштованого санвузла з душовою кабіною для людей з обмеженою рухливістю.

Говорячи про особливості проектування простору на основі принципу доступності, необхідно звернути увагу на покриття підлог.

- поверхні підлог приміщень повинні бути твердими і міцними (паркетна дошка, плитка з неслизькою поверхнею);
- килимки зафіксовані на підлозі спеціальними силіконовими наклейками.

Звичайні двері при дефіциті простору були замінені в санвузлі, лоджії і кімнатах на розсувні двері-купе. В інвалідному кріслі відсунути такі двері набагато простіше, ніж відкрити орні, і, що важливо, це вимагає менше місця для маневру.

В освітленні приміщень було використано два види освітлення: основний світильник або люстра та додаткова підсвітка (бра або точковий світильник). Освітлення в спальній кімнаті вмикається, як за допомогою вимикача, так і за допомогою пульта.

3.4 Меблі і обладнання

Створюючи інклюзивний простір для маломобільної людини, особлива увага все ж таки приділяється фізичному комфорту та зручності. Велику увагу

треба приділити обладнанню та меблям, щоб забезпечити максимально збалансований простір.

При облаштуванні санвузла були враховані такі нюанси:

1. Двері – розсувні, вхідна зона без поріжка (дверний прохід 900мм)
2. Підлога – нековзка мозаїчна плитка
3. Поручні з обох боків унітаза та раковини
4. Можливість під'їхати до раковини (наявність вільного простору під нею)
5. Змішувач та душ нажимні
6. Душова кабіна врівень з підлогою кімнати
7. У душовій кабінці відкидне сидіння та поручень
8. Поворотне дзеркало з підсвіткою, що змінює кут нахилу
9. Тримач для одягу та рушників на висоті 1,2м (рис. 3.8; 3.9)

Рис. 3.8 Санвузол для МГН

Рис. 3.9 Душова кабіна

Простір вітальні максимально відкритий. Також використані розсувні двері-купе. Підлогове покриття - матова не ковзка паркетна дошка. Для збереження простору підвіконня облаштовано як робочий стіл - це збереже простір, що потрібен для розвороту інвалідного візка чи маневру людини на милицях. Кімната оздоблена мінімальним набором меблів: диван з боковим столиком, крісло, невеличка шафа, комод та тумба. Килимок закріплений на підлозі

силіконовими наліпками. Прохід між меблями дозволяє вільне переміщення маломобільної людини в інвалідному візку та його повний розворот (1,5-1,8м). (рис.3.10) В якості допоміжного обладнання для зручного пересідання з візка на диван або ліжко використана «опорна пластина для пересідання».[24] (рис.3.11)

Рис. 3.10 Вітальня

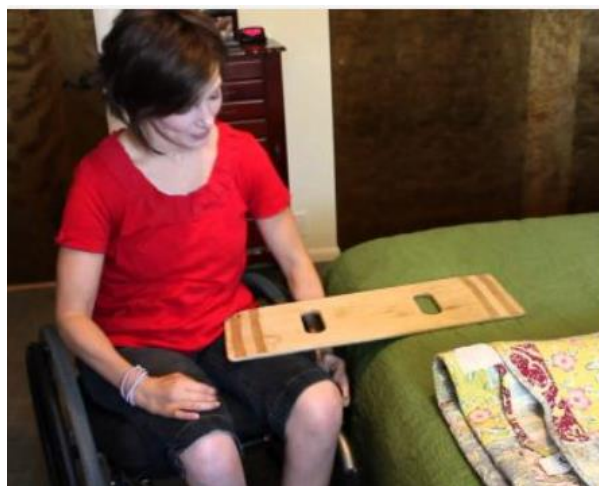

Рис.3.11 Опорна пластина

В якості обладнання спальної кімнати була використана шафа-купе зі спеціальним механізмом - меблевим пантографом, що дозволяє легко і зручно діставати та вішати одяг. (рис.3.12; 3.13)

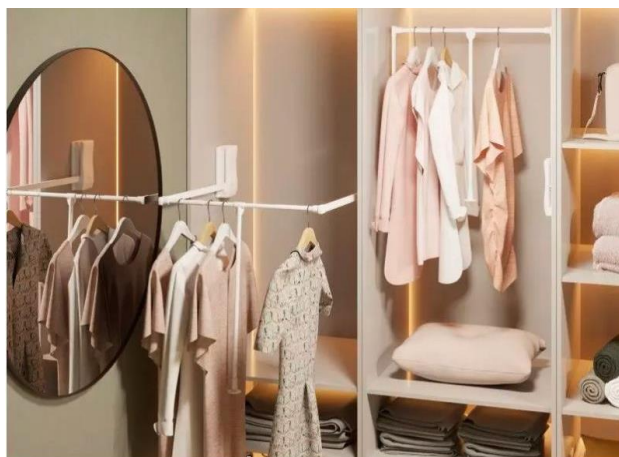

Рис. 3.12 Шафа з пантографом

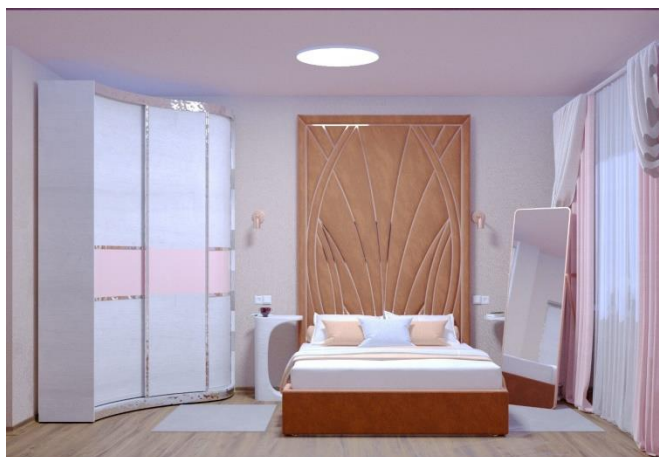

Рис. 3.13 Кутова шафа-купе в спальні

Також спальня обладнана зручними приліжковими столиками та мобільним дзеркалом. Проходи в кімнаті були зроблені з урахуванням габаритів інвалідного візка. Приліжкові килимки також закріплені за допомогою силіконових наліпок. Було використано два види освітлення: основна люстра та додаткові бра, що управляються, як з пульта, так і звичайного вимикача.

При обладнанні кухонного простору теж були враховані вимоги щодо зручності користування його маломобільними людьми. (рис. 3.14; 3.15) На підлозі не ковзка керамогранітна плитка. В якості освітлення було використано підвісні світильники, розташовані по периметру кімнати і можуть бути використані, як окремо, так і всі одночасно.

Рис. 3.14 Кухонні меблі

Рис. 3.15 Простір кухні

- Умеблювання кухні розроблено за принципом максимальної доступності:
- стільниці та стіл для людей на кріслі колісному (висота 0,8 м з вільним простором під ним 0,7м).
  - верхні шафки оснащені спеціальним підйомним механізмом (рис. 3.16)
  - нижні шафки зроблені як висувні ящики (рис. 3.17)
  - зручний обідній стіл дає можливість легко розташуватись за ним людині в інвалідному візку
  - збережено простір для маневру маломобільної людини та зроблено зручний вихід на лоджцію (розсувні двері, відсутній поріжок, підлога на лоджії в рівень з підлогою в кухні)

Рис.3.16 Підйомний механізм

Рис. 3.17 Висувні ящики

При оздобленні даного житлового простору метою було максимально використати принципи безбар'єрності та універсальності.

Висновки до III розділу

За загальною думкою універсальний дизайн застосовується для зручності маломобільних груп населення. В свою чергу, термін «маломобільні групи» часто використовують як поняття «люди з інвалідністю», але насправді це не так, адже люди з інвалідністю - лише одна з категорій маломобільних груп населення. Обмеження функціональної діяльності та мобільності можуть бути пов'язані з фізичними особливостями людини - інвалідністю, дитячим чи літнім віком, а можуть бути і тимчасовими станами - вагітність, стрес, хвороба, травма. Але тимчасовий це стан чи постійний, кожен представник цих категорій має право на комфортне, фізично та ментально, облаштоване житло.

При облаштуванні інтер'єрного простору потрібно враховувати ряд особливостей, які повинні сприяти комфортному перебуванню в ньому маломобільної особи:

- висота і розташування елементів конструкцій та обладнання (дверних ручок, вимикачів світла, розеток, полиць) в зоні комфортної досяжності для людини в інвалідному візку і звичайної людини;
- безбар'єрність: відсутність будь-яких порогів чи перепадів висоти підлоги (підлога в лоджії).

- забезпечення достатнього простору для маневру: ширина прорізу дверей (90см), коридорів, проходів ($>1,5\text{м}$) має забезпечувати людині у візку свободу пересування;
- наявність спеціально облаштованого санвузла з душовою кабіною для людей з обмеженою рухливістю.

Реалізація принципу інклюзивності є однією з умов розвитку відкритого суспільства, в якому кожен може вільно задовольнити власні потреби, реалізувати прагнення та нести особисту відповідальність за свої дії. Універсальне або інклюзивне проектування - це сучасний підхід, який передбачає створення просторів, які є зручними для всіх, незалежно від віку чи фізичних і когнітивних можливостей, без потреби у використанні спеціальних адаптивних засобів чи вузькоспеціалізованих рішень.

В інтер'єрі ергономічні вимоги сприяють адаптації меблів і обладнання до фізіологічних особливостей людини, враховуючи її швидкісні, силові та енергетичні можливості. Це досягається завдяки поділу простору на функціональні зони та створенню умов, що підвищують комфорт і безпеку.

РОЗДІЛ IV ХУДОЖНЬО-ДЕКОРАТИВНИЙ ЕЛЕМЕНТ. КАРТИНА

4.1 Художньо-декоративний елемент в інтер'єрі. Картина.

У сучасному дизайні інтер'єру картини важливі, оскільки вони надають простору глибини, індивідуальності та неповторності. Вони виражають особистий стиль і смак власника, а також створюють унікальну атмосферу. Оскільки це впливає на загальну гармонію та візуальне сприйняття простору, розміщення картини має вирішальне значення. Картини підкреслюють красу та індивідуальність інтер'єру, допомагаючи визначити його настрій та характер. Вони можуть стати центром простору, привертаючи увагу гостей і стимулюючи їхню цікавість. Зображення може контрастувати з іншими елементами декору, підкреслювати стиль кімнати або добре поєднуватися з її колірною гамою. Вибираючи картини для інтер'єру, слід враховувати ряд нюансів. В першу чергу зображення має бути привабливим візуально і викликати у власника позитивні настрої. Він повинен підкреслювати загальний стиль кімнати і добре поєднуватися з іншими елементами декору.

Розмір і композиція картини також мають вирішальне значення; вони повинні відповідати розмірам стіни і меблів. У той час як маленькі картини можна згрупувати або використовувати як акцент на невеликих стінах або в химерних куточках, великі картини краще підходять для великих просторів на великих стінах або як центральний центр великих кімнат. Занадто маленьке зображення може не виділятися на великій стіні, тому вкрай важливо знайти баланс.

Гармонійний інтер'єр багато в чому залежить від розміщення картин на стіні. Знаходження горизонтальної лінії зору, яка зазвичай знаходиться на рівні очей і встановлює оптимальну висоту для розміщення творів мистецтва, є одним із основних принципів. В інтер'єрі картини мають вирішальне значення, оскільки вони сильно впливають на загальну атмосферу кімнати. Ретельно підібрані та розміщені картини створять стильний та цілісний дизайн інтер'єру. (рис. 4.1) [25]

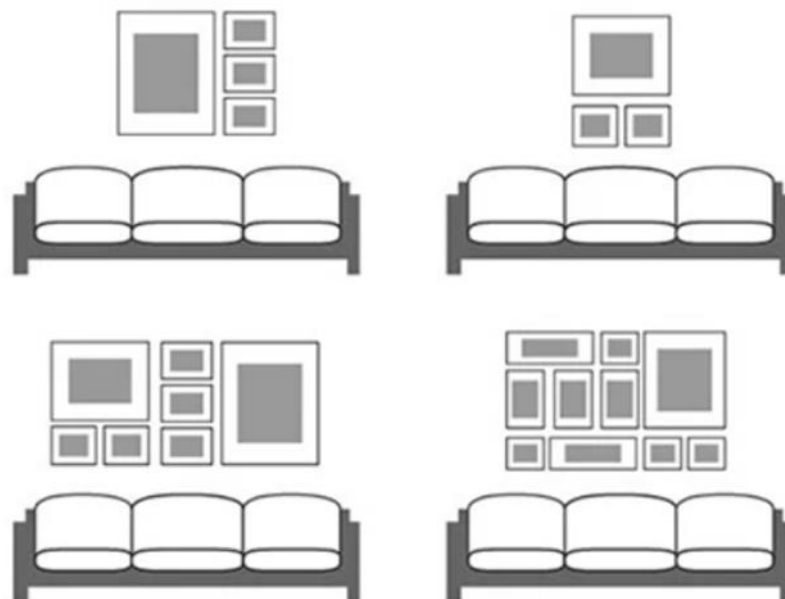

Рис.4.1 Варіанти розкладок картин [25]

При розвішуванні кількох картин важливо дотримуватися правил композиції. Полотна однакового розміру варто вішати на одному рівні, суворо витримавши відстань між ними.

Хаотична розкладка - справа непроста. Кілька полотен різних розмірів слід розміщувати так, щоб створити гармонійну та привабливу композицію. Рекомендується спочатку повісити найбільший об'єкт, а потім додавати навколо нього менші картини. Маленькі полотна також можна згрупувати у формі серця, трикутника або іншої геометричної фігури для оригінального ефекту.

Модульна картина в інтер'єрі складається з кількох частин, які разом утворюють єдиний образ. Сегменти можуть мати однаковий або різний розмір і розташовуватися рівно або зі зміщенням, але важливо, щоб їхнє розташування не порушувало цілісність зображення. Модулі розміщують на однаковій відстані один від одного, щоб зберегти візуальну гармонію, а відстань між ними залежить від розмірів композиції - що більше полотно, то більший інтервал (зазвичай від 1.5 до 4 см).

Декоративні елементи підбирають не тільки за стилем і кольором, але й відповідно до призначення кімнати. Деякі приміщення потребують ненав'язливих і простих картин, а інші - великих полотен, що привертають увагу. Тематика й сюжет творів також варіюються залежно від типу кімнати.

Картина в сучасному інтер'єрі додає обстановці виразності, привабливості та впливає на самопочуття, з огляду на психологічний ефект (деякі картини заспокоюють, інші стимулюють працездатність). Кожен стиль дизайну поєднується з певною технікою живопису: сучасні інтер'єри добре виглядають з постерами і фотополотнами, тоді як класичні стилі - з репродукціями відомих майстрів. Навіть рама картини має відповідати загальному стилю інтер'єру. Якщо в інтер'єрі присутні натуральні матеріали, як-от дерев'яна підлога чи хутрянні килимки, пластиковий багет буде недоречним. У мінімалістичних просторах можна обійтися взагалі без рам.[25]

Абстракціонізм тісно пов'язаний із дизайном інтер'єру, будучи універсальним стилем, що легко доповнює будь-який простір. Абстрактні картини підходять для коридору чи передпокою, де потрібен простий і легкий для сприйняття декор. Велике полотно чи модульна композиція можуть прикрасити вітальню, а серія невеликих картин - кухню або затишну дитячу. Серед останніх трендів у дизайні інтер'єру - абстракції з ефектом омбре (плавний перехід кольорів) та картини з позолотою, які виглядають дуже стильно та додають сучасному дому особливий акцент. Морські пейзажі, природні мотиви, натюрморти й абстракції з м'якими переходами кольору - найпопулярніші сюжети для спальні. Якщо ви обираєте портрети або чорно-білі фотографії людей, вирази обличчя мають бути спокійними або позитивними. Ідеально підійдуть сімейні знімки, які завжди викликають приємні емоції. Психологи радять уникати в спальні яскравих і занадто насичених картин, адже вони не сприяють розслабленню та можуть заважати сну. Краще обирати спокійні зображення в нейтральній кольоровій палітрі. Сюжет картини має викликати позитивні емоції; сцени насильства, катастроф або негативні вирази обличчя варто виключити.(рис.4.2; 4.3)

Рис. 4.2 Приклад картини в інтер'єрі

Рис. 4.3 Картина в спальні

4.2 Роль та аналоги картини в інтер'єрі

Картини мають здатність впливати на емоційний стан, пробуджуючи різні почуття, а також можуть позитивно впливати на психологічний стан, піднімаючи настрій, заспокоюючи, надихаючи на творчість та сприяючи розвитку креативного мислення. Давно відомо, що мистецтво впливає не лише на душевний стан, а й на фізичне здоров'я людини. Зустріч із прекрасним найсильніше позначається на нашому психологічному самопочутті: споглядання мистецтва допомагає знімати напругу, зменшувати стрес, звільнятися від тривожних думок і долати депресію. Справжнє мистецтво гармонізує внутрішній світ і сприяє відновленню душевної рівноваги, що підтверджується зростаючим використанням арт- і музикотерапії у психотерапії по всьому світу. Картини, зокрема, викликають цілий спектр психологічних реакцій:

- Антистресовий ефект: взаємодія з мистецтвом може стати ефективним засобом захисту від стресу. Споглядання картин, читання книг або прослуховування музики допомагають зняти напругу і знизити рівень стресу, сприяючи психічному розслабленню.
- Покращення настрою: окремі твори мистецтва здатні суттєво впливати на емоційний стан. Наприклад, яскравий живопис або енергійна музика можуть підвищити настрій та викликати приємні емоції.

- Естетична насолода: сприйняття мистецтва може приносити задоволення і приємні відчуття від взаємодії з красою та творчими ідеями.

Естетичні почуття - це сукупність відчуттів та емоційних станів, що виникають під час сприйняття будь-якого художнього образу.

Сприйняття кольору відіграє важливу роль у житті людини, адже він є джерелом інформації та емоцій із навколишнього світу. Кольорове рішення необхідно ретельно опрацьовувати, щоб воно гармоніювало з обраним образом. Щоб правильно використовувати колір у створенні композиції, потрібно враховувати його просторово-емоційні характеристики. Колір у мистецтві впливає на глядача на фізичному, психологічному та культурному рівнях. Вибрані поєднання кольорів можуть створити певний настрій і спрямувати сприйняття картини глядачем.[26] Колір у композиції дозволяє порівнювати, зближувати, уподібнювати, об'єднувати чи розділяти елементи, забезпечуючи баланс і цілісність твору.

Художній образ твору мистецтва формується під впливом колірної композиції. Характер кольорової гами, залежно від задуму, може бути декоративним або мальовничим, теплим або холодним. Вплив кольору полягає не в яскравості чи насиченості окремих відтінків, а у взаємозв'язках кольорів і їх відповідності образу, у підпорядкуванні колірному рішення загальній образній структурі - від глибинного змісту до зовнішніх форм. Вплив кольору на сприйняття композиції є важливим елементом художньої форми, який сприяє розкриттю образного змісту твору.

Втілення ідейного задуму в композиції реалізується через вибір теми та сюжету, а також через образно-художнє сприйняття. Це досягається шляхом художнього виконання змісту, правильного вибору матеріалів і майстерного володіння кольором. Колір, як один з найефективніших засобів гармонізації, допомагає формувати цілісну художню композицію.

Мистецтво здатне викликати широкий спектр емоцій - від радості та задоволення до суму і тривоги. Емоційний вплив може бути зумовлений як художнім зображенням, так і технікою та стилем виконання твору. Емоційне

сприймання мистецтва включає реакції, що виникають у людини під час взаємодії з твором, і може варіюватися від позитивних емоцій, таких як захоплення і радість, до менш приємних, як-от смуток або тривога. Це сприймання є вельми суб'єктивним і залежить від індивідуальних особливостей сприймаючої особи, включаючи настрій, досвід та культурні чи соціальні переконання. Проте дослідження показують, що деякі емоції можуть бути спільними для багатьох людей, зважаючи на культурні та соціальні норми. У процесі художнього сприйняття можуть виникати різні емоційні реакції - від радості та задоволення до суму і тривоги.

Серед аналогів можна розглянути твори таких авторів: Володимир Донатович Орловський - картина «Затишок» (1890 р.) (рис.4.5)

Рис. 4.5 «Затишок» 1890р. Орловський В.Д. [27]

«Шукач сонячного світла» - так називали художника Володимира Орловського. У пейзажах майстра завжди велике місце приділялося освітленню. Володимир Донатович Орловський (20 січня (1 лютого) 1842, Київ — 19 лютого 1914, Генуя) — український художник, академік Петербурзької академії мистецтв, а також тесть митця Миколи Пимоненка.

Народився у Києві 20 січня (1 лютого) 1842 року. Початкові знання в галузі мистецтва здобув у 2-й київській гімназії під керівництвом художника та педагога Івана Сошенка. Завдяки підтримці Тараса Шевченка вступив до Петербурзької академії мистецтв, яку закінчив у 1868 році. У 1874 році отримав звання академіка, а з 1878 року став професором цієї академії. Його велика заслуга в тому, що він одним із перших серед українських художників почав розвивати тему українського національного пейзажу. Сонячне світло, його магічний вплив на природу, несподівані ракурси хвилювали живописця все його життя. Його твори зберігаються за кордоном, у Києві, в Національному художньому музеї України зберігається лише незначна частина його творчої спадщини.[28]

Візитівка картин Куїнджі - це не просто світло, це його життя. Точніше те, як він це життя у світло втілює. Куїнджі - художник, який приділяє більшість уваги у своїх картинах тіням, проте те, як він це робить, стало візитівкою. Колористичні прийоми майстра, активні колірні контрасти робили його новатором серед художників того часу. У його живописі головною "дійовою особою" стало світло. Одним із секретів художника було те, що Куїнджі писав фарбами власного виробництва.

Він народився 27 січня 1841 року, але рік достеменно невідомий - різні документи називають 1841, 1842 і 1843 роки. Архип Куїнджі - видатний український художник-пейзажист із Маріуполя. Талановитий митець, який пройшов шлях від роботи на будівництві до участі у виставках своїх творів у Парижі. У 14 років Куїнджі спробував стати учнем Айвазовського, але той його не оцінив його і дозволяв лише допомагати по дому. У 24 роки Архип Куїнджі вперше спробував вступити до Академії мистецтв, але ця спроба, як і наступна, виявилася невдалою. Проте в 1868 році він представив свою картину «Татарська сакля в Криму» на виставці, де її помітили представники Ради Академії мистецтв, присвоївши Куїнджі звання вільного художника. У 1870 році він успішно завершив навчання в Академії та познайомився з багатьма відомими художниками. Митець пішов із життя 11 липня 1910 року.[29]

Серед його картин, де можна побачити гру тіні і світла варто виділити такі, як «Березовий гай» 1880р. та «Сонячне світло у парку» 1908р. (рис. 4.6; 4.7)

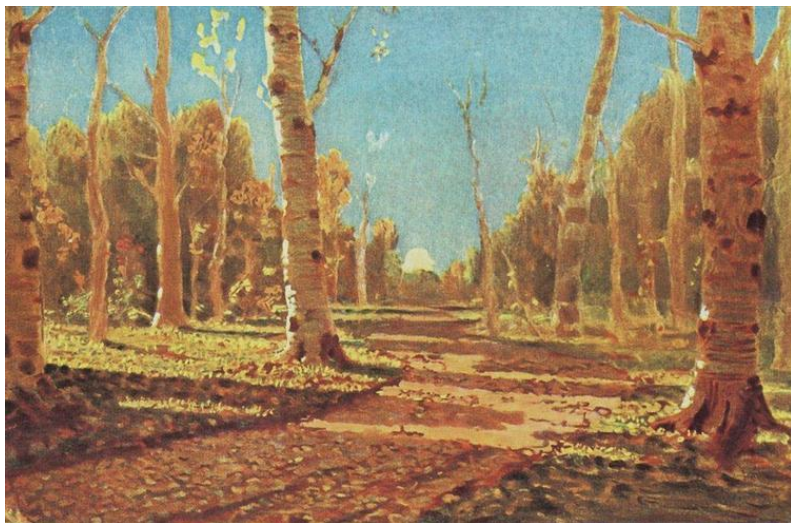

Рис. 4.6 «Березовий гай» 1880р. [30]

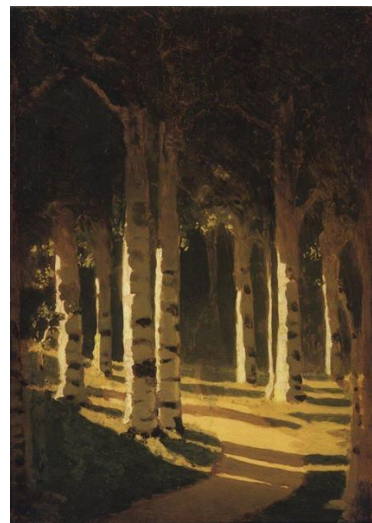

Рис. 4.7 «Сонячне світло у парку» 1908р. [30]

Захоплення передачею світло-повітряного середовища різними способами (поділ кольорових динамічних і переривчастих мазків, уривчастість, легкість в зображенні неба, тонке поєднання різних кольорів) присутнє в цих роботах. Значний ефект досягається незвичайними комбінаціями світла й кольору, різким контрастом сонця й тіні, який створює враження дуже яскравого сонячного освітлення. Верхню частину беріз не зображено, видно тільки стовбури й невеликі зелені гілки, які виділяються світло-зеленим кольором на тлі темно-зеленого лісу.

Серед сучасних художників слід назвати такого живописця, як Ян Барткевич. Ян Барткевич - художник-любитель. Народився у 1961 році, проживає у місті Дагда, Латвія. Малюванням займається з самого дитинства, але серйозно живописом почав займатися тільки кілька років тому. Використовувана техніка - олійні фарби і полотно. Найбільше подобається малювати пейзажі. (рис. 4.8; 4.9)

Рис. 4.8 «Бузковий ранок»

Рис. 4.9 Ян Барткевич (без назви)

Головний акцент зроблено на грі світла, яке пробивається крізь тонкі стовбури дерев і огортає галявину сонячним сяйвом. У картинах відчувається гра тіней і світла, які гармонійно поєднують природу та атмосферу лісового спокою.

Світло і колір надають живописним творам емоційного відтінку, допомагають розкрити задум автора, створити відповідний настрій і занурити глядача в атмосферу мистецтва.

4.3 Картина в створеному інтер'єрі житла для маломобільних груп населення

Дизайнери ділять картини для інтер'єру на кілька категорій:

1. Фон. Такі полотна відтворюють кольорову палітру обробки і меблів у кімнаті, гармонійно вписуючись у простір та не привертаючи до себе зайвої уваги.
2. Доповнення. У картині використовуються 2-3 відтінки, які не повторюються в оформленні кімнати, що робить її більш виразною. Важливо, щоб ці кольори добре поєднувалися між собою.
3. Акцент. Яскрава, креативна «пляма» в інтер'єрі, яку неможливо не помітити.

Щодо самого зображення, його вибір буде залежати від стильових характеристик інтер'єру. Наприклад, у сучасному інтер'єрі часто використовують абстрактні та концептуальні роботи в стилі модернізму чи

постмодернізму. Натомість для більш романтичних інтер'єрів (класичний, прованс, бароко) підійдуть пейзажі, портрети та репродукції відомих художників епохи Відродження тощо.[31]

При виборі картини насамперед треба орієнтуватися на стиль інтер'єру, адже картина повинна гармонійно доповнювати його. Є кілька загальних правил для цього:

- абстрактні картини добре поєднуються з мінімалістичним дизайном;
- картини на міську тематику будуть доречними в урбаністичному інтер'єрі;
- поп-арт, мінімалізм та графічні твори чудово вписуються в скандинавські інтер'єри.[32]

В даному інтер'єрі для маломобільної людини, як художньо-декоративний елемент оздоблення було використано картину. В моменти сприйняття творів інших людей відкривається у нас ціла гама найсильніших почуттів, і часто це може мати психотерапевтичний ефект. Здавна відомо, що мистецтво має вплив на життя та здоров'я людини, а цей вплив охоплює не лише сферу емоційного та психічного благополуччя, але й сферу фізичного здоров'я. Зустріч з прекрасним має особливий вплив на наш психологічний стан. Розглядання мистецьких творів допомагає знімати напругу, стрес, відчувати полегшення від тривоги і подолати депресію. Справжнє мистецтво сприяє гармонізації нашого внутрішнього світу і сприяє відновленню душевної рівноваги. Живопис викликає у нас конкретні спогади, емоції та почуття. Серед різних напрямків західного образотворчого мистецтва, які стимулюють центри сприйняття кольору, імпресіонізм вказує на найбільший вплив на роботу мозку. Природа мала бути не об'єктом інтерпретації, за якої художник зображує те, що він знає про предмет, а джерелом безпосереднього почуття - переплетіння відтінків, вібрації світла, трепету життя, де ні на мить ніщо не залишається нерухомим. Твори живопису діють безпосередньо своїми засобами, розмовляють своєю мовою, в якій найголовніше належить кольору.

Йому властивий могутній енергетичний, емоційний, духовний потенціал. Колір в живопису означає не тільки те, що він є сам по собі, він зображує

предмети, світло і простір. У своїх роботах імпресіоністи прагнули відобразити особисті переживання, мінливість природи, схопити короткоплинні ефекти світла.

Серед українських представників імпресіонізму можна зазначити Івана Труша - видатного українського художника, мистецтвознавця, художнього критика.[33] Він вважається найвизначнішим серед митців-імпресіоністів. Одним з найкращих творів художника є картина «Захід сонця у лісі» (рис.4.10), на якій зображено гілки ялинок та стовбури дерев через які пробиваються промені сонця. Здавалосьь, велике темне полотно, на якому ледве видніються гілки ялинок та стовбури дерев, але як блискуче виконаний захід: ті промені сонця, що пробиваються крізь гущу лісу. Картина змушує затамувати подих і відчувати на собі тепло вечора, що вже йде до свого завершення і насичує глядача неповторними враженнями. Сучасники називали І. Труша - «поетом сонця».

Рис. 4.10 Іван Труш. «Захід сонця в лісі» 1904 р. Полотно, олія[34]

Почуття, що виникли від споглядання цієї картини і стали натхненням для написання данного пейзажу.(рис. 4.11; 4.12)

Рис. 4.11 Пейзаж (художньо-декоративна частина/ескіз)

Рис. 4.12 Пейзаж олійними фарбами

Це картина із зображенням лісу, виконана в пастельних тонах. На ній можна побачити стрункі дерева з товстими стовбурами, що ростуть у густому лісі. Стовбури дерев мають різні відтінки - від теплих коричневих до ніжно-рожевих і фіолетових, що створює відчуття глибини та світла, яке пробивається крізь листя. У верхній частині картини видніються зелені крони дерев, які створюють легке відчуття свіжості та гармонії. Нижня частина картини, де зображена трава, пофарбована у різні відтінки зеленого, синього та фіолетового, що додає композиції ніжності та об'єму. Загальна атмосфера роботи передає спокійний, світлий настрій, наче ранковий лісовий пейзаж, залитий м'яким сонячним світлом.

ВИСНОВКИ:

1. Універсальний або інклюзивний дизайн - це сучасний підхід, який передбачає створення комфортного середовища для кожного, незалежно від віку, фізичних чи розумових можливостей, без необхідності використання спеціальних пристосувань чи вузькоспеціалізованих рішень. Цей підхід найкраще працює для людей похилого віку та інвалідів, але також може принести користь іншим користувачам, створивши комфортне середовище для всіх.
2. Проектування сучасного житлового інтер'єру для людей з особливими потребами - це складний і багатогранний процес, який вимагає врахування багатьох важливих факторів, що впливають на комфорт використання, і передбачає індивідуальні рішення. При проектуванні необхідно враховувати специфіку технічного простору, тобто розміри вертикальних і горизонтальних зон, доступних для кінцівок людей з обмеженими можливостями. Це включає доступність квартири чи житлового приміщення від входу до будинку, доступність усіх місць у будинку, квартирі чи житловому приміщенні, використання обладнання, яке відповідає потребам людей з обмеженими можливостями, забезпечення використання безпеки та побутове обладнання та прилади. Забезпечити інвалідів сучасними технічними засобами реабілітації для зменшення обмежень у життєдіяльності, звільнення від сторонньої допомоги у повсякденному житті, підвищення рівня самообслуговування.
3. У процесі проектування інклюзивного житла необхідно активно проводити дослідження архітекторів, соціологів, лікарів, ергономістів та інших фахівців у сфері проблем інвалідності, а також аналіз наявного зарубіжного досвіду. Важливо спиратися на досвід цільової аудиторії та тісно співпрацювати з потенційними користувачами. При проектуванні необхідно враховувати специфіку технічного простору, зокрема розміри вертикальних і горизонтальних зон, доступних для руху кінцівок людей з обмеженими можливостями.

4. Колір, як один із найважливіших компонентів життєвого середовища людини, організовується в практиці проектування з урахуванням конкретних обставин з урахуванням психофізіології, психології та естетики. Велику роль відіграє візуальне сприйняття простору, особливо вибір колірної гами, декоративних покриттів і форм предметів. Художньо-композиційне рішення інтер'єру дотримується гармонії кольорів і форм, підкреслює вибір правильного масштабу і пропорцій. Використання психологічних методів в процесі оформлення інтер'єру може підвищити продуктивність і прискорити процес одужання. Планування простору має враховувати соціальні та психологічні потреби користувачів.

5. Справжнє мистецтво сприяє гармонії в нашому внутрішньому світі та допомагає відновити психологічну рівновагу. Будь-яке полотно має свій емоційний вплив, але крім емоційного важливий ще й естетичний фактор - картина повинна вписуватися в домашній простір. Яскрава природа на малюнках здатна внести гармонію та красу практично в будь-який інтер'єр. Така обробка стін наближає вас до природи і створює неповторний позитивний настрій навіть у звичайній міській квартирі.

6. Картини займають важливе місце в сучасному інтер'єрному дизайні, надаючи приміщенню особливий стиль, характер та глибину. Вони сприяють створенню атмосфери та визначають настрій інтер'єру, підкреслюючи його естетичну привабливість і неповторність. Справжнє мистецтво допомагає гармонізувати внутрішній стан і підтримувати душевну рівновагу.

7. В моменти, коли ми сприймаємо твори інших, у нас виникає цілий спектр потужних емоцій, що часто може мати психотерапевтичний ефект. Відомо, що мистецтво впливає на життя та здоров'я людини, і цей вплив поширюється не лише на емоційне та психічне благополуччя, але й на фізичне здоров'я. Зустріч з прекрасним має особливий вплив на наш психологічний стан.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Нова елегантність міст. Еволюція інклюзивного дизайну
Ірина Ісаченко / Урбаністика / 16 жовтня 2020[Електронний ресурс]URL:
<https://pragmatika.media/nova-elegantnist-mist-evoljucija-inkluzivnogo-dizajnu/>
  2. На засіданні Ради безбар'єрності за участю першої леді представлено пріоритетні проекти міністерств у цьому напрямі на 2023–2024 роки
15 лютого 2023 року - 21:41[Електронний ресурс]URL:
<https://www.president.gov.ua/news/na-zasidanni-radi-bezbaryernosti-za-uchastyu-pershoyi-ledi-p-80989>
  3. ДБН В.2.2-17: 2006. – П.3. Терміни та визначення понять.
  4. Катя Залевська Універсальний дизайн та де його шукати 30 січня, 2019
[Електронний ресурс]URL:<https://telegraf.design/vhid-vilnyj-inklyuzyvne-misto/>
  5. Зінов'єва Олена Сергіївна «Безбар'єрне проектування як елемент екологічного підходу до формування архітектурного середовища»
[Електронний ресурс]URL:<http://orcid.org/0000-0001-5453-2924>
  6. Модуль «Доступність та універсальний дизайн» Ольга Красюкова-Еннс, Канадський центр вивчення неповносправності, Ярослав Грибальський, Національна Асамблея інвалідів України, Лариса Байда, Національна Асамблея інвалідів України
  7. Мій дім - моя фортеця: житло для травмованих військових "PatriotHome", Форт Белвуар, Вірджинія, США [Електронний ресурс]URL:
<https://www.ud.org.ua/prikladi/zhitlovi-budinki/310-mii-dim-moia-fortetsia-zhytlo-dlia-travmovanykh-viiskovykh-patriot-home-fort-belvuar-virdzhyniia-ssha>
  8. Юлія Бабич Інклюзивність житла: як це працює в Україні та у світі. 30 жовтня 2022[Електронний ресурс]URL: https://realestate.24tv.ua/inklyuzivnist-zhitla-yak-tse-pratsyuje-ukrayini-sviti_n2186466
- Володимир Азін, Національна Асамблея інвалідів України [Електронний ресурс] URL: <https://knowledge.org.ua/wp-content/uploads/2020/08/Навчальний-модуль-Доступність-та-універсальний-дизайн.pdf>

9. Доступність будівель для маломобільних груп населення [Електронний ресурс] URL: <https://minjust.gov.ua/m/dostupnist-budivel-dlya-malomobilnih-grup-naselenny>
10. Доступність будівель для маломобільних груп населення. Встановлення пандусів [Електронний ресурс] URL: <https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php>
11. Доступність до об'єктів житлового та громадського призначення для людей з інвалідністю. (методичний посібник, видання V (доповнене) Київ, 2012. Посібник підготували: Наталія Скрипка, виконавчий директор ВГСПО НАІУ Ярослав Грибальський, координатор програм з безбар'єрності ВГСПО НАІУ Володимир Азін, провідний спеціаліст ВГСПО НАІУ [Електронний ресурс] URL: https://ud.org.ua/images/pdf/Dostupnist_do_objektiv.pdf
12. «Особливості проектування інклюзивного предметно-просторового середовища» для студентів 1 курсу другого рівня вищої освіти /магістр/ за напрямом підготовки 022 «Дизайн» освітньо-професійної програми «Дизайн архітектурно-ландшафтного середовища», Х.: ХДАДМ, 2022. 50 с. [Електронний ресурс] URL: [https://ksada.org/pdf1/Metodyhni-rekomendatsyy_osoblyvosti-proektuv.inkluzivnogo-PPS_2022-2023\).pdf](https://ksada.org/pdf1/Metodyhni-rekomendatsyy_osoblyvosti-proektuv.inkluzivnogo-PPS_2022-2023).pdf)
13. Шкляр С. П. Ергономіка в архітектурі : конспект лекцій (для студентів 3 курсу денної форми навчання спеціальності 191 – Архітектура та містобудування) / С. П. Шкляр ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. – 55 с.
14. Принципи формування структури житла. Інтер'єр житлових будинків. [Електронний ресурс] URL: <https://sda003afa3038d17f.jimcontent.com>
15. Теорія та історія архітектури та містобудування: Збірник наукових праць Державного науково-дослідного інституту теорії та історії архітектури і містобудування / Редкол.: М. М. Дьомін (голова), А. П. Мардер (заступник голови), А. О. Пучков (вчений секретар) та Ін. - Вин. 5. НДІТІАМ, 2002. - 436 с
16. ДБН В.2.2-15-2005 "Житлові будинки. Основні положення" [Електронний ресурс] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0007509-05#Text>

17. «Baldwine Residence», Сіетл, штат Вашингтон, США [Електронний ресурс] URL: <https://www.ud.org.ua/prikladi/zhitlovi-budinki/38-baldwine-residence-sietl-shtat-vashington-ssha>
18. Поради щодо доступного будівництва та планування житла, яке враховує потреби осіб з інвалідністю, в Україні [Електронний ресурс] URL: <https://sheltercluster.s3.eu-central1.amazonaws.com/public/docs/Поради%20щодо%20доступного%20будівництва%20та%20планування%20житла%20яке%20враховує%20потреби%20осіб%20з%20інвалідністю%20в%20Україні%20UKR.pdf?VersionId=sxHdHZuFcWgsU0VUnn5RfA1iW12h3KR>
19. ПСИХОЛОГІЯ ГАРНОГО ІНТЕР'ЄРУ Олег Кнуренко [Електронний ресурс] URL: <https://okstudio.in.ua/articles/psykholohiia-harnoho-interieru.html>
20. Психологія простору: вплив дизайну інтер'єру на наше самопочуття [Електронний ресурс] URL: <https://portes.ua/ua/blog/psihologiya-prostoru-vpliv-dizajnu-interyeru-na-nashe-samopochuttya/>
21. ДИЗАЙН І ПСИХОЛОГІЯ. ВПЛИВ НА ЕМОЦІЙНИЙ СТАН [Електронний ресурс] URL: <https://eds.ua/blog/article/dyzain-i-psychology-vplyv-na-emoziyny-stan>
22. Відбудова України: чому інклюзивність важлива (14 серпня 2024) [Електронний ресурс] URL: <https://riel.ua/blogs/vidbudova-ukrayini-chomu-inklyuzivnist-vazhliva>
23. Квартира Житловий комплекс «Причал» [Електронний ресурс] URL: <https://prychal-8.com.ua>
24. [Електронний ресурс] URL: <https://invafishki.info/peresuvannya/pobutove-peresidannya/>
25. КАРТИНИ ДЛЯ ІНТЕР'ЄРУ КВАРТИРИ: 5 ПОРАД ЩОДО ПІДБОРУ [Електронний ресурс] URL: <https://print4you.com.ua/ua/stati/kartiny-dlya-interera-kvartiry-5-sovetov-po-podboru/?srsltid=AfmBOop1ejAY79jLW38AULdlsMOkGaN81UkDh84QyWY4pYefiv2qNf2b>
26. АСПЕКТИ ВПЛИВУ КОЛІРНОГО РІШЕННЯ НА СПРИЙНЯТТЯ

ЖИВОПИСНОГО ТВОРУ Капран Оксана Володимирівна, старший викладач кафедри образотворчого мистецтва та дизайну Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка

27. Картини художників-пейзажистів з українськими краєвидами [Електронний ресурс] URL: <https://uaua.top/17425/>

28. Орловський Володимир Донатович [Електронний ресурс] URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Орловський_Володимир_Донатович

30. Світло Маріуполя, або хто такий Архип Куїнджі [Електронний ресурс] URL: <https://suspilne.media/culture/263328-prometej-ukrainskogo-zivopisu-abo-arkhip-kuindzi-nis-u-masi-svitlo/>

31. [Електронний ресурс] URL: <https://www.wikiart.org/uk/arkhip-kuyindzhi>

32. Картини в інтер'єрі (Статті про дизайн від Лисецький) [Електронний ресурс] URL: www.design-interiors.com.ua/ua/stati/kartiny-v-interere

33. Картини в інтер'єрі: як правильно підібрати елемент декору?

(8 Лютого, 2024 /Байда Артем) [Електронний ресурс] URL: <https://novobudova.com.ua/kartini-v-interyeri-yak-pravilno-pidibrati-element-dekoru/>

34. Вікіпедія Іван Труш [Електронний ресурс] URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Труш_Іван_Іванович

35. Національний музей у Львові імені Андрея Шептицького [Електронний ресурс] URL: <https://lviv.ua.museum-digital.org/object/52724>

ДОДАТКИ

Додаток А

Наукові дослідження та літературні джерела особливостей інклюзивного інтер'єру

Американський архітектор, Майкл Біднер, висував ідею, про те що функціональний потенціал кожної людини посилюється, коли відсутні довколишні бар'єри – фізичні та психологічні.

Selwyn Goldsmith у своїй книзі «Проектування для інвалідів» («Designing for the Disabled») сформулював поняття універсального дизайну. Універсальний дизайн – це дизайн предметів та середовища, який підходить всім незалежно від віку, стану здоров'я та соціального статусу. Його прибічник Ronald L. Mace рекомендував термін «універсальний дизайн» і розробив 7 його основних принципів.

Інклюзивний дизайн – це систематизований процес створення образно-проектних рішень, спрямованих на виготовлення продукту, предметно-просторового середовища або послуг, з відсутністю бар'єрів та ознаками доступності як для людей з обмеженими можливостями, так і для усіх представників суспільства, без обмеження расової належності, статі, віку, здібностей тощо.

Сім принципів універсального дизайну:

1. Використання елементів і предметів за їх прямим призначенням.
2. Універсальність простору
3. Прості і зрозумілі для всіх мешканців схеми використання елементів дизайну
4. Ефективність інформаційного простору (щодо пересування, обслуговування і безпеки експлуатації)
5. Можливість перезавантаження системи при помилці у використанні штучного інтелекту (розумна кімната, розумний дім, тощо)
6. Застосування незначних фізичних зусиль при використанні предметів і обладнання в дизайні
7. Зручність антропометричних і фізіологічних параметрів у використанні меблів і обладнання

Додаток Б

Аналіз досвіду закордонної та вітчизняної практики оздоблення інтер'єрів житла для маломобільних груп населення

	<p>Архітектор: Френк Ллойд Райт Архітектурний стиль: Usonia Відкриття: 1951 р.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Відкритий план - Пологі пандуси - Широкі дверні прорізи - Ергономічні меблі - Безперешкодний доступ до обладнання
	<p>Архітектурне бюро «Ledy Maytum Stacy Architects» Назва: Ed Roberts Campus</p> <ul style="list-style-type: none"> - Дотримання стандартів безбар'єрності ADA - Дотримання 7 принципів універсального дизайну - Натуральні матеріали - Інноваційне очищення і зволоження повітря
	<p>Архітектор: Майкл Грейвс Проект «The Wounded Warrior Home Project»</p> <ul style="list-style-type: none"> - Дотримання принципів універсального дизайну - Відсутність порогів та широкий простір - Великі вікна - Автоматичні двері - Не ковзке покриття - Технічно обладнана кухня

Додаток В

Стандарти та законодавчо закріплені норми організації побутового простору для МГН

